

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912. Andra kammaren. Nr 35.

Onsdagen den 24 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till afgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, nr 37, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp af beskickningshus i Berlin. *Angående inköp af beskickningshus i Berlin.*

I en den 15 mars 1911 till Riksdagen aflämnad proposition hade Kungl. Maj:t under åberopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver utrikesdepartementsärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att dels medgifva, att för svenska statens räkning finge mot visst angifvet pris inköpas en till beskickningshus afsedd fastighet i Berlin, dels ock fatta vissa därmed sammanhängande beslut.

Utskottet, som funnit sig icke kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag om, att Riksdagen måtte besluta, att den å fastigheten i Berlin in-tecknade gäld måtte tills vidare in-estå i afbidan på att det svenska staten tillhörande beskickningshuset i Madrid kunde varda försåldt, men ej haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts framställning i öfrigt, hemställde, att Riksdagen måtte

a) besluta att mot ett pris af 590,000 tyska riksmark skulle för svenska statens räkning inköpas fastigheten nr 36 Thiergartenstrasse i Berlin för densammas användande till beskickningshus, samt att köpeskillingen skulle sålunda gäldas, att svenska staten från och med tillträdesdagen den 1 juli 1912 öfvertog en i fastigheten in-tecknad skuld å 400,000 mark samt återstoden erlades kontant;

b) för gäldande af den del af köpeskillingen, som skulle kontant erläggas, eller 190,000 mark, motsvarande 169,100 kronor, äfvensom med köpet förenade kostnader och stämpelafgift, 10,000 kronor, samt för utförande af nödiga reparationsarbeten, 80,000 kronor, eller sammanlagdt 259,100 kronor, dels å extra

Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.
(Forts.)

stat för år 1913 anvisa ett belopp af 159,100 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att af tillgängliga medel låta under år 1912 utanordna berörda belopp, dels ock medgifva, att för ifrågasvarande ändamål finge användas af tredje hufvudtitelns besparingar ett belopp af 100,000 kronor;

c) besluta, att ministern i Berlin skulle från och med månadens näst efter den, då han varit i tillfälle att inflytta i beskickningshuset, frånträda det honom tillkommande hyresbidrag af 9,600 kronor, men däremot berättigas att från samma tidpunkt såsom bidrag till beskickningshusets uppvärmning och belysning uppbära årligen högst 2,000 kronor, att utgå ur det å tredje hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget »skrifmaterialier, expenser, renskrifning, ved, ljus m. m.»;

d) besluta, att den å fastigheten hvilande in-tecknade gäld skulle tills vidare inestå samt räntan därå gäldas med inflytande hyresmedel från det till inköp föreslagna huset i Berlin samt det hyresbidrag, ministern i Berlin, efter hvad ofvan nämnts, skulle frånträda äfvensom att statskontoret skulle af under händer varande medel förskjuta det belopp, som ytterligare kunde för ändamålet erfordras, att i vederbörlig ordning anmälas till ersättning;

e) besluta, att de årliga utgifterna för underhåll af det till inköp föreslagna huset i Berlin samt onera därå m. m. skulle bestridas af inflytande hyresmedel från svenska statens fastighet i Konstantinopel; samt

f) medgifva, att, därest tyska regeringen skulle till bostad för sin beskickning i Stockholm inköpa en fastighet, afhandlingen därom finge efter Kungl. Maj:ts bestämmande vara helt eller delvis fri från stämpel.

Reservation hade dock afgifvits af herrar *Andersson* i Skifarp, *Thorsson* och *Sjö*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:t förevarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan i *mom. a* blifvit uppläst, gaf herr talmannen på begäran ordet till

Herr Thorsson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag har reserverat mig mot utskottets hemställan och ber i anledning därpå att få säga några ord. Här begär Kungl. Maj:t 525,000 kronor för att inköpa en fastighet i Berlin och där inrätta ett ministerhotell. Själftva detta spörsmål är ju en åtgärd, som i afsevärd grad höjer våra utgifter till beskickningen därstädes. Det tillkommer härjämte åtskilliga utgifter för reparationer och andra kostnader, hvilket gör, att våra beskickningskostnader i Berlin, såvidt jag kan förstå, skola komma att höjas med något mer än 20,000 kronor om året utöfver hvad de nu äro. Detta är i och för sig en afsevärd post, och ehuru jag för min del villigt skall erkänna, att om vi i någon hufvudstad äro i behof

af, att beskickningen ligger centralt och har en bostad, som icke alltför ofta flyttas, och om vi någonstädes ha stora affärsintressen att bevaka, så är det i Berlin, har jag ändå känt mig tveksam att vara med och tillstyrka hvad i detta stycke har äskats. Emellertid hade Kungl. Maj:t till denna sin proposition fogat ett annat förslag, nämligen frågan om försäljning utaf beskickningshuset i Madrid. Såvidt jag kan förstå af den utredning, som förebragts i ärendet, ha vi icke behof af beskickningshuset i Madrid, och då Kungl. Maj:t ställt i utsikt att afyttra detta hus och genom denna åtgärd, så att säga, mildra höjningen i anslaget till beskickningen i Berlin, så yrkade jag inom utskottet bifall till afdelningens enhälliga förslag till utlåtande, hvilket innebar bifall till Kungl. Maj:ts framställning oförändrad.

Angående inköp af beskickningshus i Berlin.
(Forts.)

Emellertid framställdes i statsutskottet yrkande på, att man skulle skjuta åt sidan spörsmålet om försäljningen af beskickningshuset i Madrid och endast tillstyrka inköpande af beskickningshuset i Berlin. På det sättet kan jag för min del icke vara med om att lösa denna beskickningsfråga, och det har drifvit mig öfver på rent afslag å den föreliggande propositionen. Jag kan icke komma ifrån, att detta blir en mycket dyr post, om man skall öka den med ett så afsevärdt belopp som 20,000 kronor, all synnerhet som man kan befara att framställning om det nya hotellets möblering på statens bekostnad äfven i sinom tid kommer att göras.

Det föreligger således här ett förslag, som i afsevärd grad höjer vår budget på tredje hufvudtiteln. Jag får bestämdt säga ifrån, att jag för min del icke kan vara med om, att Andra kammaren följer det resonemang, som utskottsmajoriteten här har fört fram, då den fullständigt ignorerar försäljningen af fastigheten i Madrid. Denna försäljning är den betingelse, under hvilken jag för min del kan vara med om ett realiserande af detta förslag. Jag skall nu icke längre upptaga kammarens tid, utan vill kort och godt vidhålla mitt yrkande om afslag.

Vidare anförde:

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Skillnaden mellan den siste ärade talarens och min uppfattning i denna fråga är icke så stor, som den kanske kan förefalla, då man finner mig bland utskottsmajoriten och honom bland reservanterna. Förhållandet är nämligen det, att i statsutskottet kämpade vi bägge på samma linje, d. v. s. för ett rent bifall till Kungl. Maj:ts förslag sådant det framlagts, alltså äfven för det af Kungl. Maj:t, om också endast principiellt, gjorda uttalandet beträffande försäljning af beskickningshuset i Madrid. Med andra ord, vi ville, att de medel, som vid denna senare försäljning kunde komma att inflyta, skulle användas för betalning af den gäld, som tills vidare, därest Riksdagen nu bifaller Kungl. Maj:ts förslag, skulle

Angående inköp af beskickningshus i Berlin.

(Forts.)

komma att hvila på det nya beskickningshuset i Berlin. Den enda skillnaden är, enligt mitt förmenande, att jag för min del icke anser, att det är någon olycka, om vi i dag icke bestämdt uttala oss för en sådan försäljning. Jag är nämligen öfvertygad om, att i alla fall åtgärder för en sådan försäljning komma till stånd, och att frågan därom alltså alltid kommer att föreläggas Riksdagen. Man kan ju å andra sidan icke neka till, att det ligger någonting i det uttalande, som statsutskottet här har gjort, nämligen att statsutskottet i frågans nuvarande läge icke har ansett det vara lämpligt att redan nu bestämma om hur de medel, som inflyta genom en försäljning af beskickningshuset i Madrid, skulle komma att användas, innan det ens föreligger ett förslag om försäljning af detta beskickningshus. Såsom jag nyss sade, *anser jag en sådan försäljning i hvarje fall vara önskvärd*, och jag har äfven hela tiden inom statsutskottet stått på samma sida som den siste ärade talaren i detta fall. Den lilla skillnaden mellan oss tror jag ligger däri, att det för ögonblicket synes mig vara riktigast, att man begagnar sig af det gynnsamma tillfälle, som nu erbjudes att inköpa detta ur alla synpunkter lämpliga beskickningshus i Berlin, och att man därigenom icke alls behöfver säga nej till en eventuell försäljning af beskickningshuset i Madrid, när ett af Kungl. Maj:t formuleradt förslag i det afseendet föreligger, under det att den föregående ärade talaren, enligt min uppfattning, synes lägga största vikten vid försäljningen af huset i Madrid och endast under den förutsättningen vill vara med om inköp af beskickningshuset i Berlin.

Jag har, som sagdt, inom statsutskottet kämpat för att dessa två frågor skulle erhålla ett visst sammanhang, och jag kan således ur den synpunkten icke ha något att invända mot det resonemang, som den föregående talaren nyss förde, men jag vill icke, att det resonemanget skall stå hindrande i vägen, för att vi nu skola begagna oss af det gynnsamma tillfälle, som här erbjudes att förskaffa oss ett beskickningshus i Berlin.

Betydelsen af våra nuvarande förbindelser med Berlin har ju icke heller af den ärade talaren blifvit bestridd; tvärtom erkände han ju, att vi ha stora förbindelser just med Berlin och att det föreligger ganska stort fog för att vi där må förskaffa oss ett beskickningshus. De motiv, som af hans excellens herr utrikesministern i den kungl. propositionen ha anförts för detta inköp, äro ju också, tyckes det mig, talande nog. Betydelsen af att ett beskickningshus finnes uti en stad, som har många förbindelser med Sverige och dit många svenskar komma, bör ju lätt fattas af enhver, liksom också betydelsen af att detta beskickningshus är beläget på en central plats, hvilket skulle bli fallet, om det nu föreslagna huset blefve inköpt. Den ökade utgift, som den siste ärade talaren har beräknat till omkring 20,000 kronor, vågar jag mig icke på att förneka, men jag vill

å andra sidan tillåta mig att framhålla, att det under alla omständigheter icke, enligt mitt förmenande, låter sig göra att för framtiden begränsa utgifterna för beskickningen i Berlin till hvad de hittills ha varit. Enligt hvad jag erfarit, är redan nu det till beskickningschefen där utgående hyresbeloppet otillräckligt, och man kan med tämligen stor visshet förutsätta, att när kontraktet om de nuvarande lokalerna utlöper, så måste man stå inför valet antingen att icke oväsentligt höja detta hyresbelopp eller ock att förflytta beskickningen till en vida mindre central del af Berlin. Hvad det senare alternativet innebär för de landsmän, som vilja begagna sig af legationens hjälp, är lätt att förstå; det ligger i öppen dag att det är en olägenhet, att en legation på detta sätt skall flytta omkring från den ena stadsdelen till den andra, så att landsmännen icke riktigt säkert veta, på hvilken plats de skola söka legationen; det ena året bor den på det stället, det andra året på något annat ställe.

Ur ekonomisk synpunkt synes mig det nu föreliggande förslaget vara synnerligen tilltalande. Den nu till inköp föreslagna tomten, som är belägen vid Thiergartenstrasse nr 36, skulle, med det därpå belägna huset, betinga ett pris af 374 mark per kvadratmeter; och om herrarna göra en jämförelse mellan denna summa och det pris, för hvilket tomten med nr 34 vid samma gata nyligen blifvit försålt under förutsättning, att det därå befutliga huset skulle nedrifvas, har för denna senare tomt med därå belägna hus betalats 525 mark per kvadratmeter. Utgår man från detta pris per kvadratmeter, skulle den nu till inköp ifrågasatta tomten komma upp till ett saluvärde af 825 mark per kvadratmeter, men då är att märka, att det icke är afsikten att nedrifva det å denna tomt belägna huset, utan endast ombygga och reparera detsamma till en sammanlagd kostnad af 80,000 kronor. Huset är i sitt nuvarande skick af sakkunnig person värderadt till 135,000 mark. Läger man dessa 135,000 mark till de af mig nyss omnämnda 825,000 mark, så kommer man upp till ett värde af denna tomt med därpå belägna hus af 960,000 mark. Detta skulle vi förvärfva för 590,000 mark.

Det synes mig således här vara ett verkligt förmånligt köp. Såsom ett ytterligare stöd för denna uppfattning talar dessutom, att, enligt hvad jag erfarit, denna tomt med därtill hörande hus för åtskilliga år sedan gjordes till föremål för ett anbud å icke mindre än 800,000 mark, men då ville innehafvaren icke alls tänka på att sälja fastigheten. Det lärer verkligen också vara faktiskt, att för närvarande ett anbud ligger inne, som icke så obetydligt öfverstiger det nu ifrågasatta priset, äfven om det icke kommer upp till det af mig nyss nämnda eller 800,000 mark. Men den omständigheten, att ett högre anbud nu föreligger, gör det synnerligen önskvärdt, att Riksdagen nu verkligen ville fatta beslut om inköp af denna tomt med tillhörande hus, ty den tid,

Angående inköp af beskickningshus i Berlin.

(Forts.)

Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.
(Forts.)

för hvilken den nuvarande innehafvaren är bunden, utlöper den 1 maj, och det är enligt mitt förmenande intet tvifvel om, att han efter den tidpunkten icke skall vara villig förnya ett erbjudande, som han sedermera fått öfverbjudet från annat håll.

Hvad själfva det nu föreliggande förslaget beträffar, kan man ju här framställa den frågan: Är det öfver hufvud taget lämpligt, att vi skaffa oss ett eget beskickningshus i Berlin? Böra vi icke hellre gå med på en ökning af anslaget till hyresersättning och sedan låta vår beskickning i Berlin skaffa sig bostad och expeditiionslokaler, hvarhelst den finner lämpligt? Jag har nyss berört olägenheterna af, att våra beskickningar icke få en mera stadigvarande plats, särskildt när det gäller sådana städer som Berlin. Jag vill tillägga, att jag tror, att det för ett litet land sådant som vårt, hvilket dock nödgas att i vissa storstäder ha en representation, är af en mycket stor betydelse, att vi inrätta denna representation på ett sådant sätt, att den visserligen icke kan anses vara vare sig för prålig eller för luxuös, men å andra sidan är vårt land fullt värdig. Herrarna ha haft tillfälle här i dag att i »sammanbindningsbanan» taga del af ritningarna öfver den nu ifrågasatta byggnaden, sådan den skulle komma att te sig efter den planerade ombyggnaden. Jag tror, att herrarna skola ge mig rätt i, att man icke kan rikta den förebråelsen mot detta förslag, att det är för storartadt eller anlagdt på för mycken lyx. Men å andra sidan erbjuder det ett tillräckligt utrymme, och det skulle för vårt lands beskickning i en världstad sådan som Berlin blifva en fullt värdig bostad.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Rydén: Herr talman, mina herrar! Jag delar för mitt vidkommande i allo den uppfattning, som herr Thorsson här uttalat, nämligen att det är beklagligt, att statsutskottet icke tillstyrkt Kungl. Maj:ts förevarande framställning oförändrad. Det synes mig vara alldeles klart, att den uppfattning, som hans excellens herr ministern för utrikes ärenden gjort sig till tolk för i den kungl. propositionen, har ovanligt goda och starka skäl för sig. För det första synes det ju vara tämligen klart, att inköpet af ett svenskt beskickningshus i det lands hufvudstad, med hvilket Sverige har de allra starkaste och lifvigaste förbindelserna både i kulturellt och kommersiellt hänseende, måste anses vara synnerligen väl motiveradt. För det andra synes det mig lika uppenbart, att herr utrikesministerns plan att försälja beskickningshuset i Madrid också är synnerligen välbetänkt. Det kan ju nämligen icke fördöljas, att det förhåller sig så, att vi i Madrid ha ett svenskt beskickningshus, som är så stort, att vår nuvarande minister där icke kan bebo hela detta hus. Han lär endast disponera ett litet antal af alla byggnadens rum; dessa äro

möblerade och bebodda, medan de öfriga stå tomma. Men det kan ju icke anses vara riktigt, att Sverige håller sig med ett stort och dyrbart beskickningshus i en stad, med hvilken vi ha så ringa förbindelser, som hvad fallet är med Madrid. Jag delar således i allo herr Thorssons uppfattning om, att det hade varit önskvärdt, om utskottet tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag oförändradt.

Jag hade äfven först yrkat bifall till Kungl. Maj:ts proposition oförändrad, men då man kan befara, att det verkligen skulle kunna uppstå vissa svårigheter med afseende å en eventuell gemensam votering uti denna fråga, därest denna kammare skulle bifalla Kungl. Maj:ts proposition oförändrad, vågar jag icke framställa något yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts förslag beträffande klämman, men däremot tycker jag för min del, att det vore synnerligen välbetänkt, om kammaren i motiveringen här underströke den uppfattningen, att beskickningshuset i Madrid bör försäljas. Det kan icke förnekas, att statsutskottets utlåtande innebär ett tämligen tydligt afvisande af den tanken. Ställer man sedan utskottets motivering vid sidan af det förhållandet, att statsutskottet i klämman strukit hvad som föreslagits beträffande beskickningshuset i Madrid, måste utskottets utlåtande uppfattas såsom innebärande i viss mån ett afvisande af hvad herr utrikesministern härvidlag ansett vara lämpligt, nämligen att beskickningshuset i Madrid bör försäljas. Jag skall därför tillåta mig hemställa, att kammaren ville bifalla statsutskottets förslag till kläm, men att beträffande motiveringen den ändringen göres, att det nedersta stycket på sid. 16 helt och hållet utgår och i stället införes ett stycke af följande lydelse: »Äfvenledes instämmer utskottet i hvad af ministern för utrikes ärendena anförts om det önskvärda i fråga om försäljning af beskickningshuset i Madrid. Då det emellertid torde vara lämpligt att icke nu, innan en sådan försäljning kommit till stånd, göra anvisning angående dispositionen af den härför inflytande köpeskillingen, har utskottet funnit sig böra göra den jämkning i Kungl. Maj:ts framställning, att någon bestämmelse därom, att den å fastigheten i Berlin in-tecknade gäld måtte innestå i afbidan på försäljningen af beskickningshuset i Madrid, icke inflyter i Riksdagens beslut.»

Om kammaren skulle vilja bifalla detta yrkande, ha båda kamrarna kommit att fatta samma beslut beträffande klämman, men på samma gång göres det principuttalandet från Andra kammarens sida, att beskickningshuset i Madrid bör försäljas, och i enlighet med den kutym, som statsutskottet brukar följa i dylika fall, kommer hela den del af statsutskottets motivering, som innebär ett afvisande af herr utrikesministerns uppfattning angående sistnämnda försäljning, att bortfalla i Riksdagens skrivelse. Man kommer alltså att genom ett bifall till detta af mig framställda yrkande vinna det dubbla syftet, dels att ett positivt beslut fattas, dels äfven att på samma gång göres ett principut-

*Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.
(Forts.)*

Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.

(Forts.)

talande, som innebär en anslutning till herr utrikesministerns uppfattning om, att beskickningshuset i Madrid bör försäljas.

Herr talman! På de skäl, som jag nu anfört, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets kläm med den ändring i motiveringen, som jag här nyss uppläst.

I detta anförande instämde herrar *Sandin, Kronlund, Zetterstrand, Hamrin, Olausson* och *Röing*.

Herr Andersson i Skifarp: Herr talman, mina herrar! I det ärende, som vi behandlade här före middagen, tillkännagaf jag, att det var icke alls ekonomiska skäl, som dikterade det slut, hvartill jag där kom, men nu, hvad denna fråga beträffar, vill jag säga, att det är uteslutande på grund af ekonomiska skäl, som jag reserverat mig emot utskottets hemställan, oaktadt jag alltför väl vet, att det icke tjänar någonting till, ty vi se ju, att förslaget i hvarje fall kommer att bifallas. Jag får för min del säga, att jag anser icke att Sverige bör kasta ut en så stor summa årligen, som hvad det här verkligen är fråga om. Om vi tänka oss, att huset kostar 615,000 kronor, och man därpå beräknar 4 % ränta, får man detta räntebelopp till 24,600 kronor. Läger man därtill 1 % i underhållskostnad — det är ju den vanliga siffran, som man därvidlag räknar med — blir denna post 6,000, och vi äro då således uppe vid 30,600 kronor. Sedan tillkomma ytterligare 2,000 kronor för värmeledning, som är begärd, och vi få då en summa af 32,600 kronor. Därtill komma sedan vidare skatter, försäkringspremier, afgift för vatten och en del andra saker. Herrarna kunna således lätt inse, att den årliga kostnaden för detta beskickningshus i Berlin skulle komma att uppgå till åtminstone 34- eller 35,000 kronor — det lär väl icke någon vilja bestrida, vill jag tro.

Jag tycker emellertid för min del, att det är något mycket för Sverige att lägga ned en så stor summa årligen på ett ministerhotell i Berlin, när t. ex. Tyskland och äfven andra makter icke anse sig behöfva och icke bry sig om att här i Stockholm skaffa sig ministerhotell. De anse, att deras ministrar här mycket väl kunna reda sig ändå, utan att deras och vederbörande lands anseende lider därpå. Jag tror nu icke heller, att Sveriges anseende skulle lida på, om vår minister i Berlin bodde i ett ministerhotell af den beskaffenhet, att det tillgodosåge behovet.

Nu tror jag, i likhet med herr Ekman, att det icke är möjligt för vår minister i Berlin att reda sig med en hyresersättning jämte bidrag till uppvärmning å 9,600 kronor, hvilket är det belopp, som han nu åtnjuter, utan jag tror, att vi måste höja denna summa ganska väsentligt. Men jag vill dock säga, att om vi höja den till 14- å 15,000 kronor, så tror jag, att vår minister där skall kunna få ett hotell, som både är väl beläget och som kan

få hyras för flera år framåt. Legationen skulle alltså icke behöfva flytta omkring för hvarje år — det är ingen som tror på det, så att den saken behöfver man icke här komma med.

Då tror jag, att svenska ministerns anseende är lika bra, om han bor i ett kanske gentilare hotell än detta, fastän det icke är Sveriges eget hus. Jag kan, mina herrar, icke fatta annat än att det är en alltför stor uppoffring att göra detta, då icke någon af de utländska makterna i Stockholm vilja göra en sådan uppoffring här. Då skola icke vi heller göra det i Berlin, fastän Berlin är en stad, där vi ha stora både kommersiella och andra intressen att bevaka. Men jag inser icke, att vi böra kasta bort hur mycket pengar som helst, då, såsom jag nämnde, man för en ordentlig hyra kan få ett hus i stället för att köpa detta hus, som vi kanske en gång skola få mycket besvär med. Jag vill icke förneka riktigheten af det som herr Ekman sade, att vi icke skola göra någon förlust, om vi sedan skola sälja detta hus, men jag tror icke, att svenska staten skall jobba i hus. Det är icke lämpligt. Skola vi köpa huset, innebär det en årlig kostnad af 20,000 kronor mer än vi behöfva betala.

En annan sak är, hur det ställer sig gentemot de andra ministrarna. Om vi först köpa huset i Berlin, få vi också köpa ministerhotell i de andra stora städerna. Se vi nu, hur ministrarna äro aflönade, så finna vi att ministern i Berlin har i lön 9,000 kronor, hyresbidrag 9,600 kronor och ortstillägg 29,400 kronor eller tillhopa 48,000 kronor. Ministern i Petersburg t. ex. har i lön 9,000 kronor, hyresbidrag 11,400 kronor och ortstillägg 36,600 kronor eller sammanlagdt 57,000 kronor. Nu skulle ministern i Berlin erhålla en lön af 38,400 kronor, om man drar bort 9,600 kronor, som han får i hyresbidrag. Läger man därtill 31,000 kronor, hvartill jag uppskattar det nya husets hyresvärde, blir det 72,400 kronor och med värmeledning 74,400 kronor, som vi få betala för ministern i Berlin. Tro herrarna, att de andra ministrarna, som förut stått högre i lön, vilja nöja sig utan att de få jämförliga fördelar? Jag tror, att vi få vara litet betänksamma, innan vi kasta ut sådana stora summor. Det är icke fråga om att en gång för alla betala 20- eller 30,000 kronor, utan det är fråga om en årlig utgift af detta belopp.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande om rent afslag.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! I motsats till den föregående ärade talaren kan jag icke se dessa pengar såsom bortkastade, ty om det i något land kan vara försvarligt, att svenska staten köper sig ett ministerhotell, så är det i Tyskland. Jag vill se saken från praktisk synpunkt och icke bara från den synpunkt, som den föregående ärade talaren nämnde om.

Jag vill erinra om, att vår export särskildt af landtmanna-produkter sedan flera år är i ständigt stigande, och vi hoppas

*Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.*
(Forts.)

Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.

(Forts.)

att inom några årtionden nå siffror, som vi nu icke kunna göra oss någon föreställning om. Jag vill i detta sammanhang påminna om den landtbrukskonsulent, som för närvarande är anställd och har sin bostad i Berlin. Styrkan af Kungl. Maj:ts förslag ligger däri, att man får vårt lands representanter i Berlin samlade på en punkt, så att de slippa att flytta år efter år och så att en svensk, som besöker Berlin i handels- eller andra intressen, vet, hvar han skall söka den person bland våra representanter, som han vill tala med.

Nu förekommer det i Kungl. Maj:ts förslag äfven den tanken, att ett rum i detta hus skulle upplåtas för denne landtbrukskonsulent, och denna tanke är också af statsutskottet understruken, men jag för min del finner, att det kanske är väl liten uppmärksamhet ägnad åt just de lokaler, som vår representant för det svenska landtbruket skulle få disponera. Det skulle kunna låta tänka sig, att han inom något år behöfver ett skrifbiträde, och då vore det olämpligt, att han hade endast ett rum, ty denne konsulent kunde för enskilda samtal behöfva ett eget rum. Jag vill vädja till herr ministern för utrikes ärendena, om icke möjligen, då planen angående fördelningen af lägenheterna i beskickningshuset närmare skall uppgöras, det må lämnas så pass stort utrymme åt denne landtbrukskonsulent, som vårt svenska landtbruksintresse kräfver. Jag är öfvertygad om, att denna vädjan icke skall förklinga ohörd, och med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Bengtsson i Norup förenade sig herrar *Vahlquist*, *Modig*, *Björnberg*, *Danielsson* och *Rune*.

Hans excellens, herr ministern för utrikesärendena greve Ehrensvärd: Herr talman, mina herrar! Det är ju redan flere olika skäl som anförts till stöd för Kungl. Maj:ts förslag om inköp af beskickningshus i Berlin, men det oaktadt skall jag be att med några ord få framhålla de synpunkter, som för mig varit bestämmande, när jag tillrådt Kungl. Maj:t att framlägga förslaget i fråga. Jag ser frågan, icke så mycket ur den synpunkten, att det gäller att skaffa ministern i Berlin en lämplig bostad, utan fastmer ur den, att det gäller att skaffa kansliet en stadigvarande lokal, att skaffa ett svenskt ämbetsverk, låt vara på utländskt botten, samma förmån, som våra ämbetsverk här i landet åtnjuta. Det behöfver icke med många ord framhållas, hur olägligt det är, när beskickningslokalen med innehafvarens afgang från platsen måste ombytas, och, såsom förhållandena vanligen äro, är det icke blott ett utan två ombyten, som då äga rum, i det att den nye ministern, om han icke öfvertager sin företrädares bostad, vanligen nöjer sig med att en tid bo på hotell och bereder kansliet en tillfällig lokal, hvar han kan finna den, tills han lyckas

skaffa sig en bostad och således åter förena kansliets lokaler med sin egen bostad. Det är alldeles uppenbart, att det icke kan vara lämpligt, att vid hvarje afgang af minister beskickningsarkivet måste en eller två gånger byta plats och samtidigt alla de många ländsmän, som måste söka ministern i ett eller annat ärende, sväfva i okunnighet om, hvar den svenska beskickningens kansli är beläget, då det ju icke alltid är så, att ändringen härutinnan införes i tillgängliga uppslagsböcker. Det är framför allt ur denna synpunkt, som jag sett förslaget i fråga, och jag tror, att man måste behjerta dessa skäl.

*Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.*
(Forts.)

Därtill kommer, såsom framhållits af en annan talare, att, om det icke i tid skaffas oss ett beskickningshus i en af de centralare delarne af Berlin, måste vi med den oerhörda utveckling och tillväxt, som en sådan storstad företer, med eller mot vår vilja drifvas långt ut i förstäderna, där hyrorna äro billigare. Det kan icke vara lämpligt ur många synpunkter, att ministern tvingas att taga sin bostad långt från själfva hjärtat af Berlin.

Den svenska Riksdagen har vid flera tillfällen behjartat vikten af att äga beskickningshus i utlandet. År 1900 inköptes beskickningshuset i Paris, och det har åtföljts af flera andra. Det kan nu ifrågasättas, om vi verkligen började så att säga i rätt ända. Jag vill icke underkänna vikten af att äga ett beskickningshus i Paris, men jag måste dock säga, att det finnes icke någon beskickning, som kan i vikt och betydelse mäta sig med den i Berlin. För att icke missförstås vill jag genast tillägga, att jag härmed icke afser, att beskickningen i Berlin skulle i *politiskt* afseende stå före någon af de andra beskickningarne, då jag tvärtom håller före, att för oss i *politiskt* afseende de fyra beskickningarna hos de fyra nordeuropeiska stormakterna, med hvilka vi äro fast beslutna att underhålla *lika* hjärtliga och *lika* vänskapliga förbindelser, alla äro af samma betydelse.

Men mina herrar, hvad nu beskickningen i Berlin beträffar, tillkommer för den ett ytterligare plus, i det att på grund af vårt nära grannskapsförhållande till Tyskland, på grund af vår stamförvandtskap med folket och på grund af språkens gemenskap, våra handelsförbindelser och våra kulturella förbindelser vunnit en särskild liflighet och utan motsvarighet hvad något annat land beträffar. Och till följd däraf har också vår beskickning i Berlin kommit att få ett betydligt större arbete än någon annan beskickning har att utföra. Det kan icke under sådana förhållanden för mig framstå annat än såsom högeligen på tiden, att denna beskickning nu upphör med sin ambulatoriska tillvaro, med den lägre form af tillvaro, som anses tillhöra nomadlifvet, och ändtligen får fast mark under sina fötter.

Jag tror icke heller, att någon berättigad anmärkning kan göras mot det speciella hus, hvarom nu är fråga. Det är särskildt en synpunkt som gör, att jag af fullaste och oppriktigaste

Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.
(Forts.)

öfvertygelse tillstyrker Riksdagen att antaga detta förslag. Jag har själf med egna ögon sett beskickningshusen i London, Paris och Kristiania. Hvad särskildt beskickningshuset i Paris beträffar, kan en berättigad anmärkning göras mot det, nämligen att kansliets lokaler icke äro så väl tillgodosedda, som de borde vara. Enahanda anmärkning, ehuru i betydligt mindre mån, gäller de båda andra. Af de föreliggande ritningarna framgår, att beskickningens kansli i Berlin skulle erhålla fullt tillräckligt utrymme, till och med så stort, att vi skulle kunna med lugn emotse en tid, då möjligen beskickningens personal skulle kunna behöfva ökas utöfver hvad nu är fallet. Med hänsyn till hvad jag här sagt, tror jag mig kunna säga, att jag skall kunna tillmötesgå den önskan, som nu senast framställts af en ärad talare på skånebänken, då han framhöll behofvet för jordbrukskonsulenten i Berlin att erhålla fullt tillfredställande lokaler, om möjligt två rum i det föreslagna beskickningshuset. Då jag själf varit den, som från början upptagit tanken att bereda jordbrukskonsulenten arbetslokal i beskickningshuset, kan den ärade talaren vara förvissad om, att hvad på mig ankommer allt skall göras för att jordbrukskonsulenten skall erhålla fullt lämpliga lokaler, och jag skall söka göra detta äfven ur den synpunkten, att jag anser det vara af vikt, att han och beskickningen stå hvarandra så nära som möjligt för att kunna vid tillfälle och i fall af behof understödja hvarandra.

Vidare anser jag icke, att en berättigad anledning till afslag kan tagas ur köpeskillingen och dess storlek. Af hvad statsutskottets vice ordförande anført torde tillräckligt tydligt framgå, att köpeskillingen verkligen är ovanligt låg, och jag kan till hvad han yttrat ytterligare tillägga, att redan under den tid, som förflytit, sedan den nuvarande ägaren underskref utfästelsen att stå fast vid köpet till den första maj, ha till honom inkommit köpeanbud å större belopp. Det har nämligen väckt förvåning i Berlin, att han velat sälja ifrågavarande tomt till ett så billigt pris, och han har tydligen redan ångrat sig. Jag måste därför säga ifrån, att därest Riksdagen icke vill antaga detta förslag, så föreligger icke någon möjlighet att få detta hus på de villkor, som här äro föreslagna.

När det sålunda finnes motstånd mot detta inköp, så måste dessa invändningar komma från ett annat håll, och det har ju med styrka af en talare på skånebänken framhållits, att det har varit på ekonomiska skäl, som man motsatt sig detta köp, som skulle draga en merutgift af 20,000 kronor årligen. Ja, mina herrar, jag vill icke förneka, att i detta ögonblick betyder detta köp en icke oväsentligt höjd utgift, en förhöjning som utgör skillnaden mellan det nuvarande till ministern i Berlin utgående hyresbidraget af 9,600 kronor och räntan på den här föreslagna köpeskillingen jämte skatt och underhållskostnader. Denna skill-

nad förefaller oss nu ganska stor, men jag är öfvertygad om, att den skillnaden kommer att år från år utjännas högst betydligt, och jag tror, att det icke kommer att dröja mer än en generation, innan denna skillnad fullständigt har försvunnit. Jag säger detta med åberopande af den starka ökning, som hyrorna i de stora städerna — hvarmed jag i detta sammanhang blott åsyftar städer som Paris, London och Berlin etc. — förete. Jag vill i detta sammanhang gentemot samme ärade talare på skånebänken framhålla, att det efter min öfvertygelse är alldeles otänkbart att erhålla ett ministerhotell för en årlig hyra af 14,000 eller 15,000 kronor. Man kan visserligen i en större hyreskasern för detta pris erhålla en så stor bostadslägenhet, att ministern däri kan inrymma kansli och ha sin privata bostad, men ett *ministerhotell* kan man efter min fulla öfvertygelse icke uppdrifva för detta belopp.

Samme ärade talare yttrade också, att han fann ett stöd för afslag i den omständigheten, att ingen främmande makt hade något beskickningshus i Stockholm. Ja, mina herrar, det är alldeles sant, att det icke för närvarande finnes någon främmande makt, som har något beskickningshus i Stockholm. Men flera främmande ministrar ligga i detta ögonblick i underhandlingar om inköp af tomter för att därå uppföra beskickningshus, och särskildt torde ett af dessa förslag, som utgått från en mindre makt, i den närmaste framtiden vara att anse som fullbordadt. Häraf torde man se, att det är icke blott Sverige utan äfven andra mindre makter, som anse, att det är ekonomiskt fördelaktigt att i tid, innan tomtpriisen stiga alltför mycket, söka skaffa sig egna beskickningshus.

Här har slutligen af ännu en talare på skånebänken — vi äro ju nästan skåningar allesammans, som i kväll uppträda i denna fråga — hemställts om ändring i motiveringen. Hvad nu motiveringen till statsutskottets utlåtande beträffar, har jag för min del icke något bestämdt emot den, då jag anser, att däri ligger intet som helst reellt uttalande, utan endast att utskottet velat underlåta att nu yttra sig om försäljning af beskickningshuset i Madrid. Men jag har naturligtvis ännu mindre att invända mot den motivering, som från samme talare föreslogs, enär jag alltjämt håller fast vid, att det lämpligaste skulle vara att försälja beskickningshuset i Madrid och använda den köpeskilling, som däraf inflöte, till gäldande af den inteckning, som hvilat på det till inköp föreslagna beskickningshuset i Berlin. Såsom nogsammt framgår af mitt yttrande till statsrådsprotokollet, har jag haft den känslan, att det är en betydande utgift för den svenska staten, som påfordras af den kungl. propositionen, men då jag anser, att det är så godt som nödvändigt att göra denna utgift, så har jag sökt att i hvad på mig ankommer göra den så lindrig som möjligt. Ur denna synpunkt är det som jag föreslagit

Angående inköp af beskickningshus i Berlin.

(Forts.)

Angående in- försäljning af ett annat beskicksningshus, af hvilket, efter hvad
 köp af be- jag anser, vi icke ha den nytta, som man förväntat.
 skicksningshus
 i Berlin.

(Forts.)

Jag har med dessa ord velat uttala min förhoppning, att kammaren ville godkänna förslaget om inköp af beskicksningshus i Berlin. Jag vill blott tillägga, att, om Riksdagen skulle afslå det föreliggande förslaget, detta förslag nog hör till dem, som komma igen, men det kommer säkerligen icke igen på samma för staten förmånliga sätt som det föreliggande.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag har inom utskottet varit med om det slut såväl i afseende å motivering som kläm, hvartill utskottet kommit, och skall därför be att få yrka bifall till utskottets förslag. För att icke upptaga tiden skall jag be att få instämma i hvad herr Ekman anförde till förmån för detta inköp. Inköpsfrågan är väl hufvudfrågan här, och frågan om en försäljning af huset i Madrid är väl af den natur, att den icke nu föreligger till kammarens ompröfning.

Jag begärde ordet närmast med anledning af herr Rydén's yttrande. Han yrkade, att kammaren skulle antaga en annan motivering för inköp af huset i fråga än den, som utskottet här förelagt kammaren. Om det nu vore så, att det inginge i utskottets förslag att Riksdagen skulle bestämdt uttala sig om, huruvida detta hus skulle försäljas eller icke, då skulle jag icke ha något att säga om detta herr Rydén's yrkande. Men herr Rydén's förslag innebär en bestämd antydning om, att kammaren skulle uttala sig gillande om försäljningen af huset i Madrid. Jag vill icke här uttala mig om denna försäljning; denna fråga får väl kammaren pröfva, då den föreligger till afgörande, hvarför jag anser, att man nu icke bör göra något bindande uttalande rörande densamma. Utskottet säger här:

»Beträffande det i statsrådsprotokollet förekommande uttalande i fråga om försäljning af beskicksningshuset i Madrid, anser sig utskottet icke böra i detta sammanhang afgifva något yttrande, eller i allt fall finner sig utskottet icke kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag om, att Riksdagen måtte besluta, att den å fastigheten i Berlin in-tecknade gäld måtte tills vidare in-nestå i af-bidan på att det svenska staten tillhörande beskicksningshuset i Madrid kan varda försäldt, då det icke lär vara lämpligt, att, innan beslut om försäljning af detta beskicksningshus blifvit fattadt, göra anvisning angående dispositionen af den därför inflytande köpe-skillingen.»

Häri ligger väl icke något som helst uttalande om, att kam-maren nu skulle pröfva *den* frågan, huruvida huset i Madrid skulle försäljas till gäldande af köpeskillingen. Härtill kommer att den del af köpeskillingen, som motsvarar in-teckningen för beskicksningshuset i Berlin, icke förfaller till betalning förr än

1921, och sålunda har man ju god tid att tänka sig för, innan man binder sig vid en försäljning af huset i Madrid.

Nu vill jag icke bestrida, att huset i Madrid icke i sin helhet disponeras af den, som innehar befattningen som svenska statens ombud på denna plats. Men man får väl icke, då det gäller inköp eller försäljning af sådana hus, taga hänsyn till de personer, som för tillfället innehafva uppdraget att på platsen i fråga bevaka rikets intressen, utan man får väl bedöma denna fråga efter andra synpunkter än de rent personliga. Om den person, som nu innehar denna befattning i Spanien, icke anser sig behöfva hela det hus, som den svenska staten inköpte 1904, så bör man icke därför genast uttala sig för försäljning. En annan dag kan komma, då en annan person önskar ett sådant hus upplåtet för sig, som det vi äga i Madrid.

Jag ber att till denna frågas belysning få läsa upp några få ord ur statsutskottets utlåtande år 1904, då Riksdagen hade att behandla denna fråga och beslöt att inköpa detta hus i Madrid. Herrarne skola däraf finna, att det förelåg lika starka skäl för inköp af detta hus som för inköp af nu ifrågarande beskickningshus i Berlin. Utskottet säger nämligen:

»I sin med anledning häraf gjorda framställning framhåller ministern, hurusom hyrorna i Madrid under de sista 10 åren stigit i så hög grad, att det numera icke är tänkbart att till ett pris, som står i rimligt förhållande till ministerlönen, förhyra ett blott någorlunda lämpligt hus för beskickningen. Med framhållande af de Förenade Rikenas stora intressen i Spanien påpekas vidare, att vid ingen annan af våra beskickningar ställas större fordringar på beskickningschefens personliga arbete eller på hans inflytande och anseende. Förläggandet af de Förenade Rikenas beskickning i ett staten tillhörigt hus skulle, enligt ministerns uppfattning, i hög grad förhöja beskickningschefens anseende och bidra att åt hans förbindelser med de mest inflytelserika personligheterna inom administrationen och nationalförsamlingen gifva en större kontinuitet.»

Så fortsättes i samma stil. När Riksdagen på sådana skäl, som här blifvit upplästa, och andra, som finnas upptagna i detta utlåtande, beslöt sig för att inköpa detta hus, så är det väl icke lämpligt att, då något förslag om försäljning icke föreligger, göra ett sådant uttalande, som herr Rydén här föreslagit. Om det vore så, att försäljningen af huset i Madrid skulle försvåras genom ett bifall till förslaget om inköp af beskickningshuset i Berlin, då skulle jag lättare kunna förstå herr Rydén, men så är ju icke förhållandet. Men genom en sådan motivering som den herr Rydén föreslagit, har man ju bundit sig vid denna försäljning, och det är väl något för tidigt att så göra.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Angående inköp af beskickningshus i Berlin.

(Forts.)

Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.

Häruti instämde herrar *Ström, Olofsson* i Åvik, *Lemke* och *Zelahn*.

(Forts.)

Herr Juhlin: Herr talman! Då jag första gången såg den kungl. propositionen, tyckte äfven jag, att den verkade litet afskräckande på grund af det pris, som var förenadt med detta köp. Då jag emellertid närmare sett igenom hvad förslaget egentligen innebär och efter att ha hört hans excellens utrikesministerns anförande, som gick ut på att visa, att detta hus skulle samla en del af våra ämbetsverk i Tyekland, och då man naturligtvis bör se saken så, att detta icke är en fråga för dagen utan en fråga, som äfven har en viss betydelse för framtiden, och då jag vidare anställde jämförelser beträffande det pris, som fastigheten betingar, så måste jag ur kostnadssynpunkt anse, att detta inköp är synnerligen fördelaktigt. Äfven om vi aldrig skulle få något ministerhotell, vore det ren affär för staten att ändå köpa huset, och staten skulle säkerligen på det göra en ganska god affär. Jag skall endast ta mig friheten att jämföra priset med det, som betingas här i Stockholm, som ju dock är en bra mycket mindre stad än Berlin. När jag för några år sedan här af statsverket inköpte Dramatiska teaterns tomt, kostade den öfver 500 kronor per kvadratmeter, under det att här ifrågasatta pris icke skulle uppgå till mer än 336 kronor per kvadratmeter. Häraf kan man ju sluta sig till, att köpet ur affärssynpunkt är synnerligen fördelaktigt, och kunna de fördelar, som hans excellens herr utrikesministern här utlofvade, medfölja, nämligen att man därigenom får ämbetslokaler äfven för andra statens tjänstemän där ute, tror jag, att det är klokt af Andra kammaren att här bifalla Kungl. Maj:ts framställning, hvartill jag för min del också ber att få yrka bifall.

Herr Rydén: Herr talman, mina herrar! Herr Carl Persson försökte att göra sig till tolk för den uppfattningen, att statsutskottets betänkande icke skulle innehålla något principuttalande beträffande försäljningen af ministerhotellet i Madrid. Så kan jag icke läsa det. Först och främst har statsutskottet ur Kungl. Maj:ts förslag tagit ut den del, som handlar om försäljning af beskickningshuset i Madrid, vidare, om jag förstår att läsa svenska, innebär detta uttalande här närmast ett afståndstagande från detta förslag. Nu skall jag be att få framhålla, att svenska staten har ett beskickningshus i Madrid, inköpt under den tid, då unionen ägde bestånd, och inköpt hufvudsakligen med hänsyn till de norska intressena i Spanien. Vi ha icke, såvidt jag förstår, något behof af ett beskickningshus i Madrid, ja, på många håll ifrågasätter man, huruvida Sverige vidare bör ha någon beskickning i Spanien och Portugal. Vi ha så ytterligt få förbindelser med dessa stater. När vi nu ha en utrikesminister, som kommer

med ett så förståndigt förslag som det, att vi för att bespara staten onödiga utgifter skola sälja ett obehöfligt beskickningshus och köpa ett, som vi behöfva, går statsutskottsmajoriteten in på den linjen, att den, i stället för att bifalla ett så förnuftigt förslag, tar afstånd från detsamma. Mitt förslag går ut på, att Andra kammaren här skulle begagna tillfället att understryka det riktiga i den uppfattning, hans excellens herr ministern för utrikesärendena hyser i denna fråga, och jag kan för min del icke se annat, än att det skulle vara riktigt och klokt, att vi ginge med på hans förslag. Jag tror, att kammaren här har all anledning att stödja utrikesministern, då det är alldeles uppenbart, att han här vill genomföra en reform, som å ena sidan ger oss en värdig representation i det land, med hvilket vi ha de liffigaste förbindelserna på alla områden, medan den å andra sidan medför en besparing i kostnaderna för representationen på ett håll, där vi knappast ha några förbindelser alls. Jag kan icke finna annat än att det är riktigt, att kammaren bifaller detta yrkande, som annars skulle ha kommit fram på annat sätt, om icke statsutskottet strukit den del af Kungl. Maj:ts förslag, som talar om försäljning af beskickningshuset i Madrid. Jag vidhåller mitt yrkande.

*Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.
(Forts.)*

Herr Lindman: Jag skall ingalunda upprepa de skäl, hvilka tala för att beskickningshuset i Berlin skall inköpas. De äro framhållna af herr utrikesministern och flera andra talare. Jag vill endast konstatera, att det tydligen är af stor vikt för den svenska beskickningen i Berlin att ha en fast punkt, där den har sin tillvaro och där både ministern har sin bostad och kansliet har sina lokaler. Detta är äfven af vikt för de tyska myndigheter, som ha med vår beskickning att göra, och för de svenskar, som äro bosatta i Berlin. Det är icke lämpligt att på en så stor plats i ett land, med hvilket vi ha så många kommersiella och ideella förbindelser, ha sådana lokaler för beskickningen, att denna kan behöfva flyttas från en plats till en annan, allt efter som man byter om minister på platsen. Jag fastslår alltså endast för min del, att jag anser, att många eller alla skäl tala för, att Kungl. Maj:ts proposition i denna del, såsom statsutskottet också har hemställt, bör bifallas.

Då jag begärde ordet, gjorde jag det därför, att här af en talare yrkats, att i motiveringen skulle intagas ett uttalande mot bibehållandet af beskickningshuset i Madrid, med andra ord, att beskickningshuset i Madrid skulle eventuellt användas som medel att likvidera beskickningshuset i Berlin. Nu förmenar jag, att de skäl, som tala för anskaffande af beskickningshuset i Berlin, tala också för bibehållandet af beskickningshuset i Madrid — ehuru det naturligtvis är viktigare att ha en sådan beskickning i Berlin än i Madrid — och att sålunda samma skäl, ehuru i

Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.
(Forts.)

förminskad skala, gälla äfven beträffande Madrid. För öfrigt vill jag fråga: kan det verkligen vara öfverensstämmande med Sveriges värdighet att år 1904 inköpa ett beskickningshus i Madrid för att sedermera, när man finner, att förhållandena äro sådana, att man hellre vill ha ett beskickningshus på ett annat ställe, i ett annat land, helt enkelt sälja detta beskickningshus, som finnes i Madrid? Jag tror icke, att det är lämpligt att på det sättet byta ut beskickningshusen allt eftersom man tycker, att en plats har större eller mindre vikt. En plats kan minska i vikt eller öka i betydelse. Skall man då alltefter denna betydelse sälja och köpa beskickningshus? Nej, det anser jag icke förenligt med Sveriges värdighet, och därför kan jag för min del icke biträda det förslag till motivering, som här är framlagdt af herr Rydén, och jag hoppas, att de ledamöter af statsutskottet i denna kammar, som icke äro reservanter för rent afslag, verkligen nu här stå fast vid sin åsikt, att statsutskottsbetänkandet i denna del är skrifvet så, att kammaren bör rätta sig därefter. För min del kommer jag att rösta för statsutskottets förslag oförändradt.

Skulle likväl kammaren antaga herr Rydéus förslag, skall jag då för min del icke sörja så mycket däröfver, ty dels bortfaller då motiveringen, förmodar jag, eftersom Första kammaren tagit den andra motiveringen, och dels blir det tid framdeles, när frågan återkommer, att närmare pröfva, huruvida beskickningshuset i Madrid bör försäljas eller icke, och när man går till en undersökning af den saken, är det min lifliga öfvertygelse, att man skall finna, att inköpet af beskickningshuset i Madrid har skett under sådana omständigheter, att det icke är så lätt att försälja detta hus och att det i hvarje fall icke kommer att befinnas förenligt med Sveriges värdighet att göra det. Vi ha äfven i Spanien ett fält att upparbeta för våra kommersiella förbindelser. Det finns inga skäl att icke begagna sig af de möjligheter, som finnas, och om nu omständigheterna äro sådana, att ministern i Madrid endast kan bebo ett par rum i beskickningshuset, anser jag, att han borde få ett påpekande om lämpligheten att bebo huset på ett sätt, som är förenligt med vår ställning i det landet.

Jag anhåller sålunda, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag oförändradt.

Med herr Lindman instämde herrar *Lundström* i Göteborg, *Lithander* och *Sommelius*.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Herr Lindman tillrättalade detta spörsmål genom att framhålla de synpunkter som förestafvat utskottsmajoritetens beslut, han betonade nämligen att vi nu utan vidare böra köpa beskickningshus i Berlin för att sedan äfven behålla beskickningshuset i Madrid. Jag kan för min del icke på villkor vara med om en sådan anordning, ty då för-

hållandena äro sådana, att vi icke ha behof af ett ministerhotell på en plats, så kan jag icke förstå, hvarför vi till hvarje pris skola behålla det. Det ministerhotell, vi nu ha i Madrid, utnyttjas ju på ett mycket ofullständigt sätt. Herr Lindman frågade om det vore Sverige värdigt att sälja detta ministerhotell, och jag frågar, kan det vara med Sveriges värdighet förenligt att i en främmande hufvudstad ha ett hus, som på det sättet utnyttjas? Är det på det sättet vi skola visa, att det verkligen finnes ett land, som heter Sverige? Vore det icke rimligare, att vi afhände oss ett hus, som på detta sätt erinrar om förgångna tider? Jag förstår sannerligen icke tankegången hos dem, som till hvarje pris vilja behålla detta beskickningshus. Här har förut betonats, att det är inköpt just under den tid, då unionen sammanhöll de båda rikenas intressen, och att det sedan har inträdt andra förhållanden. Vi ha genom omständigheternas makt kommit därhän, att vi icke behöfva någon sådan dyrbar byggnad. Är det då riktigt, att därför att Kungl. Maj:t 1904 lyckats drifva igenom en fastighetsaffär med en motivering, som icke håller några år efter det den blef skrifven, att fortsätta med denna oförnuftiga hushållning med folkets pengar? Här läste herr Carl Persson för en stund sedan upp en motivering för inköpet af beskickningshuset i Madrid, af hvilken i den stund knappast en stafvelse kan försvaras. Skola vi efter att på sådana grunder ha gjort en utgift, som vi nu utan vidare kunna afskrifva — af storhetsmani — fortsätta med en sådan hushållning? Jag bara frågar. Det är emot dylika sträfvanden, som jag reagerat. Jag är den förste att erkänna, att Berlin är en plats, där vi ha stora affärsintressen att bevaka; den genomgående trafik, som åstadkommit, genom ångfärjans inrättande, har så att säga flyttat Berlin betydligt närmare Stockholm, och här finnes, jag betonar det ännu en gång, vissa betingelser för att vi icke precis skola mäta våra beskickningskostnader med samma mått, som man i en hel del andra frågor måste mäta. Men på samma gång kan jag icke förstå denna förskräckliga rädsla för att afstå från ett beskickningshus, i fråga om hvilket behovet icke motiverar dess tillvaro.

Det är ur den synpunkten, som jag för min del har sett den föreliggande frågan, och ehuru jag är fullt förvissad om, att herrarne skola lyckas drifva igenom förslaget om inköp af Berlinhuset och mota tillbaka ett uttalande, som skulle ge stöd för de nu förefintliga sträfvandena att sälja ministerhotellet i Madrid, har jag genom mitt lilla inlägg velat fritaga mig från att vara med om en sådan hushållning.

Herrar *Nilsson* i Kristianstad och *Borggren* instämde häruti.

Herr Edén: Herr talman! Det förefaller mig, som om under öfverläggningens lopp meningarna i kammaren blifvit mera

Angående inköp af beskickningshus i Berlin.
(Forts.)

Angående in- och mera enhälliga därom, att det är både med Sveriges intres-
köp af be- sen och med en sund och framsynt ekonomi mycket väl fören-
skickningshus ligt, att vi inköpa det ifrågasatta legationshuset i Berlin. Jag
i Berlin. tror icke, att jag säger för mycket, om jag tillåter mig att uttala
(Forts.) den meningen, att de anmärkningar ur ekonomisk synpunkt, som
ha blifvit gjorda mot detta inköp, hafva särskildt genom herr
utrikesministerns anförande, blifvit så reducerade, att litet hvar i
kammaren måste inse, att om det också skulle kosta några tusen
kronor mera att hålla detta egna svenska hus i Berlin än att
förhyra lokaler, så blir det dock icke så stor skillnad, att icke den
skillnaden mycket, mycket väl uppväges af den stora fördelen
att ha ett fast residens för hela det svenska officiella arbetet i
Berlin. Ty det är ju egentligen därom saken handlar. Det är
egentligen icke för bostadsvåningens skull, som man vill köpa
huset, utan det är för det arbete, som utföres af legationen och
alla med legationen förenade krafter. Och fördelen att ha en
fast lokal för dessa krafter är obestrifligen så stor, att den upp-
väger den i någon mån ökade kostnaden.

Hvad som föranledt mig att begära ordet, är sålunda icke
den frågan, huruvida vi böra inköpa eller icke inköpa huset i
Berlin — jag hoppas, att i detta ögonblick kammarens afgjorda
majoritet är på det klara med, att vi böra göra köpet — utan
det är den frågan, huruvida kammaren, om den nu går att bi-
falla statsutskottets kläm, därvidlag också skall godtaga statsut-
skottets motivering oförändrad eller göra den ändring i denna
motivering, som herr Rydén har föreslagit. Jag ber att för min
del först som sist få säga, att jag icke kan undgå att finna den
af herr Rydén föreslagna ändringen väl motiverad, och att jag
för min del ansluter mig till denna ändring samt äfven tillråder
mina vänner här i kammaren att göra detsamma. Detta af den
anledningen, att jag måste till fullo sympatisera med hans excellens
herr utrikesministerns uttalande till statsrådsprotokollet, att huset
i Madrid kan och bör försäljas. En ärad talare på stockholms-
bänken har visserligen sagt, att samma skäl, som nu tala för
inköp af ett hus i Berlin, tala för bibehållande af huset i Madrid.
Men han måste dock redan själf tillägga, att de naturligtvis icke göra
det »i samma grad». Och i grunden läser väl den gradskillnaden
vara så oerhördt stor, att om man granskar saken närmare, så
finnes det visserligen skäl, men icke *tillräckligt* af skäl för att
behålla huset i Madrid. Det är visserligen sant, som herr Carl
Persson läste upp från motiveringen 1904, då köpet i Madrid
beslöts, att äfven i Madrid inköpet af ett hus kan bidraga till
en mera reputerlig ställning för Sverige i vederbörande land.
Men hvad herr Carl Persson icke fäst tillräckligt afseende vid
och icke heller de andra talarne, som så starkt betonat fördelen
af ett hus i Madrid, är obestrifligen, hvad den siste talaren på
skånebänken nu drog fram, nämligen att man köpte huset i Mad-

rid under en tid, då det skulle tjäna till residens icke för den svenske ministern utan för den *svensk-norske* ministern. När beskickningen i Madrid skulle ha till uppgift att sköta icke blott Sveriges utan äfven Norges intressen på den iberiska halfön, då behöfdes huset utan tvifvel i hög grad. Det torde nämligen vara väl bekant, att de norska handels- och sjöfartsintressena där nere äro högst betydande, och när de lades till de svenska, var en legationsbyggnad starkt motiverad. Men det blir en kolossal skillnad, när dessa norska intressen öfvergått till Norges egen representant och den svenska ministern endast har att sköta de svenska intressena. För mig står saken så, att de skäl, som förelågo 1904, blifvit högst väsentligt reducerade, och hvad som nu i största allmänhet kan anföras till förmån för beskickningshus dock icke räcker till för bibehållande af huset i Madrid.

Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.
(Forts.)

Den ärade talaren på stockholmsbanken ville emellertid göra gällande, att det i och för sig skulle strida mot Sveriges värdighet att lämna ifrån sig sitt hus i Madrid. Han uttryckte saken så, att det icke kan vara öfverensstämmande med Sveriges värdighet att köpa och sälja ett beskickningshus, allt eftersom man anser att beskickningen ökar eller minskar i betydelse. Jag nödgas för min del säga, att jag är af alldeles motsatt mening i detta stycke. Är det så, att ändrade förhållanden i världen starkt förminska betydelsen af en svensk beskickning på något håll, kan jag verkligen icke finna, att det strider mot Sveriges värdighet, att Sverige en smula inskränker på staten i vederbörande land. Jag tror, att det är en alldeles oriktig ståndpunkt, om man anser, att Sveriges värdighet vinner så mycket därpå, att vi föra så att säga större stat, än hvad våra intressen i ett land verkligen motivera. Och den omständigheten, att herr utrikesministern nu efter moget öfvervägande har funnit, att han för sin del anser Sveriges värdighet och Sveriges intressen kunna tillgodoses på den spanska halfön äfven utan ett hus i Madrid, synes mig vara en borgen för att kammaren lugnt kan ställa sig på samma sida.

Härtill kommer en principiell synpunkt. Det förefaller mig, som om bakom denna utrikesministerns framställning ligger en medveten afsikt att öfver hufvud taget söka anpassa och inrätta Sveriges representation i utlandet så, att man samlar sina ansträngningar och kostnader på sådana punkter, där det finnes ett verkligt starkt motiv för att göra Sverige särskildt väl representeradt. På sådana platser, men icke på andra, bör man skaffa de svenska legationerna särskilda bostads- och arbetslägenheter, alltså legationshotell. Det är otvifvelaktigt den enda ståndpunkt, som ett litet land i längden kan med lycka genomföra. Vi nödgas, tror jag, koncentrera våra ansträngningar för att på de orter, där det *verkligen* behöfves, kunna representera så som det är tillbörligt och nödvändigt. Vi kunna icke uteslutande af historiska skäl, till på köpet historiska skäl som icke äro af äldre datum än

Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.
(Forts.)

1904, hålla fast vid en större stat än vi egentligen ha intresse af, eller, låt oss gärna säga det, vid en stat, som vi icke ha råd till. Det ligger bakom utrikesministerns uttalande till statsrådsprotokollet, synes det mig, sålunda på samma gång en koncentreringspolitik och en begränsningspolitik i fråga om vår utrikesrepresentation. Jag är öfvertygad om, att denna kammare verkligen vill understödja en sådan politik. Och det är särskildt af dessa skäl, som jag tror, att det vore riktigt, om kammaren nu skulle gifva ett uttryck åt detta stöd genom att bifalla statsutskottets yrkande med den ändring i motiveringen, som herr Rydén föreslagit.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till herr Rydéns förslag.

Herr Hildebrand: Herr talman, mina herrar! Det var mycket i herr Edéns principiella anmärkningar, som jag skulle kunna instämma i, men jag undrar ändå, om saken rörande Madrids hotell är uttömd, om man ser den endast ur dessa principiella synpunkter.

Om jag icke är oriktigt underrättad, finnas här ett par spörsmål förknippade med en eventuell försäljning af Madrid-hotellet, som ändå torde böra tillmätas någon betydelse vid afgörandet af frågan om hotellets försäljning. Alla hafva vi här inhämtat af hvad som förevarit, att inköpet beslöts 1904, d. v. s. omedelbart före sprängningen af unionen på skandinaviska halfön. Det var en norsk man, som var svensk-norsk minister därnere, en förmögen man, som varit mycket intresserad af inköpet af hotellet. För att underlätta inköpet hade han ordnat med en uppsättning af möbler, som sedan skänktes till hotellet och fortfarande kvarstår där, fastän det nu är endast svenskt ministerhotell. Denne man är norsk beskickningschef i ett annat land. Om nu ministerhotellet så kort tid efteråt försäljes, hvad skall ske med detta ganska dyrbara möblemang? Är det verkligen ändå riktigt lämpligt, att svenska staten då kommer till denne norske beskickningschef och säger: här är ert möblemang, som ni en gång skänkt för att underlätta inköpet af hotellet i Madrid; vi vilja icke längre behålla det, var så god, tag igen ert möblemang!

Det är en omständighet, men det är icke den enda. Såvidt jag hört, skulle andra enskilda personer ha sammanskjutit medel för att bestrida en del af hotellets i Madrid inredning och till någon mindre del äfven inköpet af möblemang. Det är personer på olika håll. Jag har hört en utsago, som jag dock icke kan verifiera, att en spansk man, som har varit svensk-norsk konsul någonstades i Spanien, skulle ha skänkt 10,000 pesetas till detta ändamål. Nu kan man undra, hur det skall uppfattas af personer, som för att underlätta inköpet lämnat en penninggåfva, om endast ett fåtal år efteråt svenska staten säljer hotellet för ett underlätta inköp af ett hotell i Berlin. Nog måste det

kännas rätt egendomligt. Jag antager, att allt är ordnadt så, att det icke kan bli fråga om att återbära några medel, men nog skulle frågan komma i ett rätt egendomligt läge. Det förefaller mig därför, att det finnes en del rena ömtalighetsfrågor förbundna med spörsmålet om försäljning af hotellet i Madrid, hvilket ur synpunkten af svenska statens värdighet dock borde peka åt det hållet, att frågan om försäljningen af detta hotell borde på en obestämd framtid undanskjutas.

Under hänvisande härtill anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till hvad utskottet hemställt.

Herr Christierson: Herr talman, mina herrar! Det må ursäktas mig, om jag förut i denna sak varit oviss om hur jag skulle rösta, då, som ju kammarens ledamöter funnit, det socialdemokratiska partiets ledamöter i statsutskottet äro så att säga delade på tre linjer: En del finnes hos utskottsmajoriteten; en del önskar rent afslag och vidare är en del för det under öfverläggningen framkomna yrkandet om en ändring i motiveringen.

Men vidare har ju frågan under debattens gång ytterligare invecklats, särskildt därigenom att man fört fram frågan om det svenska beskickningshuset i Madrid, och numera gäller striden nästan uteslutande detta, sedan vi med undantag af utskottsreservanterna, som dock icke synas hålla så strängt på sin mening, äro eniga om att våra lifliga förbindelser med Tyskland nödvändiggöra, att vår beskickning där uppträder på ett värdigt sätt, d. v. s. att densamma genom att hafva en värdig bostad äfven i det afseendet kan uppträda värdigt; och det är ingen som förnekar, att våningarna, särskildt festvåningen i det fallet fylla anspråken åtminstone efter svenska förhållanden. Sedan ha vi fått höra att beträffande Spanien, ett land med hvilket vi ha mycket små förbindelser, af kulturella knappt några, det är lika nödvändigt, af samma skäl som beträffande huset i Berlin, att vi hafva hus i Madrid. Det var detta som gjorde, att jag fann mig föranlåten begära ordet. Jag gjorde det, när det icke i något yrkande utan endast i förbigående gjordes en värdsam framställning till hans excellens herr utrikesministern, att han skulle uppmana vårt sändebud i Madrid att bebo någon större del af huset och icke inskränka sig till att bebo endast en mindre del. Det var mot detta yttrande jag ville inlägga en gensaga. Jag har visserligen aldrig varit i Spanien, men jag har läst åtskilligt om Spanien och har fått den uppfattningen, att det där i allmänhet är så, att om en familj bebor ett stort hus, den endast tager en liten del af huset i anspråk. Om nu den spanska värdigheten tager sig sådant uttryck, finner jag för min del, att detta sätt att anpassa sig efter nationens förhållanden är värdt icke klander utan uppmuntran, och jag vill till hans excellens herr ministern för utrikesärendena hemställa, att han med synnerlig

*Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.
(Forte.)*

Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.

(Forts.)

varsamhet måtte förfara i denna sak, så att spanjorerna icke må få en dålig uppfattning om Sverige, och vår värdighet i det landet icke må taga någon skada.

Jag vill till slut säga det, att jag har hört många skäl anföras för och emot detta husköp, men när jag hörde det skäl, som den siste ärade talaren framförde, nämligen att man har möbler till huset i Madrid och att detta vore ett tungt vägande skäl emot försäljning af detta hus, så fann jag detta skäl så kraftigt, att jag finner mig föranlåten att instämma i det yrkande, som går ut på att huset skall försäljas, hvilket jag icke under andra förhållanden skulle gjort.

Af herr Hildebrands tungt vägande inlägg finner jag mig således föranlåten, herr talman, att hemställa om bifall till herr Rydén's yrkande.

Herr Ekman: Herr talman! Såsom kammaren fann af mitt första anförande i denna debatt, har jag redan under debatten i statsutskottet påyrkat, att i statsutskottets utlåtande skulle inryckas en passus om önskvärdheten däraf, att legationshotellet i Madrid blefve såldt, och jag har också inom utskottet röstat här för. Nu har utskottet formulerat sitt utlåtande på det sättet att det heter: »Beträffande det i statsrådsprotokollet förekommande uttalande i fråga om försäljning af beskickningshuset i Madrid, anser sig utskottet icke böra i detta sammanhang afgifva något yttrande, eller i allt fall finner sig utskottet icke kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag om, att Riksdagen måtte besluta, att den å fastigheten i Berlin intecknade gäld måtte tills vidare inestå i afbidan på att det svenska staten tillhörande beskickningshuset i Madrid kan vardas försäldt, då det icke lär vara lämpligt att innan beslut om försäljning af detta beskickningshus blifvit fattadt göra anvisning» etc. Såsom detta blifvit formuleradt, hade jag den bestämda uppfattningen, att man icke härmed hade gjort ett uttalande *mot* en försäljning af huset i Madrid, och jag skulle således icke haft anledning att ånyo taga till ordet i denna fråga, om icke en ärad talare på stockholmsbänken, herr Lindman, velat göra den tolkningen häraf, att man genom ett bifall till statsutskottets utlåtande oförändradt skulle ha uttalat sig *mot* en försäljning af beskickningshuset i Madrid. En sådan tolkning af statsutskottets utlåtande kan jag för min del omöjligen vara med om, då jag, såsom jag upprepade gånger här framhållit, tvärtom önskar att en sådan försäljning skall komma till stånd. Under sådana förhållanden, d. v. s. om herrarna sålunda vilja göra *den* tolkningen af utskottets utlåtande, måste jag naturligtvis i stället biträda herr Rydén's uppfattning.

Herr Lindman: Herr talman! Jag ber endast att få yttra några ord med anledning af den siste ärade talarens anförande.

Det förvånade mig icke alls, att herr Edén framkastade den parollen till det liberala partiet, att han hoppades att hans partivänner skulle rösta med herr Rydén i denna fråga. När jag hörde det yttrandet, tänkte jag i mitt stilla sinne, att det skulle bli intressant att se hur denna fråga komme att aflöpa. Partichefen instämmer med socialdemokraten Rydén i hans yrkande, men det liberala partiets ledamöter i utskottet stå på bifall till statsutskottets yrkande oförändradt. Jag tänkte då att det skulle bli rätt intressant att se, hur denna lilla kraftmätning skulle aflöpa. Nu behöfver jag icke se mera, ty nu har herr Ekman funnit sig i att liksom på förmiddagen frånfalla sitt biträdande af statsutskottets yrkande och förena sig med det parti, åt hvilket tydligen de största sympatierna luta i afton. Någon större förvåning känner jag ej heller häröfver.

*Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.*

(Forts)

Hvad herr Christiernson beträffar, så vill jag, eftersom han nu begär ordet ännu en gång, framhålla att — det må ursäktas mig — men med förlof sagdt, herr talman, det var gallimatias, det han sade. Det är icke på det sättet man bor i Spanien, däri har han bra cräfft. Och är det så, att ministern bebor blott ett par rum i beskickningshuset, så är det, tycker jag, icke alls obilligt begärdt att han skall bebo en större del däraf, då detta ju kan vara af viss betydelse.

Jag skall icke närmare inlåta mig på ett ordbyte med herr Edén, såsom jag från början tänkte, när jag begärde ordet, ty saken är nu afgjord. Jag upprepar blott hvad jag sade från början, att jag skall med största jämnmod bära, om kammaren, såsom tydligen nu kommer att ske, följer herr Rydén i hans yrkande. Jag skall göra det med jämnmod, ty jag tror fortfarande, att när hans excellens herr utrikesministern undersöker saken, han kommer att finna, att det icke är lämpligt att föranstalta en försäljning af detta beskickningshus i Madrid. Detta är nu endast min tro, men jag förmodar att saken kommer att bli utredd från alla möjliga synpunkter och då tycker jag icke det tjänar mycket till att längre fortsätta diskussionen om den saken här i afton.

Herr Ekman: Herr talman! Det har börjat bli nästan vanligt från ett visst håll här i kammaren, att när de sakliga skälen icke längre räcka, man tillgriper rent personliga tillvitelser. Alldeles särskildt gärna vill man säga om sina motståndare, att de stå under kommando, under det att man själf naturligtvis är en alldeles utomordentligt fri man. Nu vill jag för min del här ha sagt, att det icke var herr Edéns anförande, utan herr Lindmans anförande och den tolkning, som herr Lindman gaf af utskottets betänkande, som föranledde mig att yttra, att om herrarna vilja tolka utlåtandet på det sättet, så tvinga herrarna mig att rösta med herr Rydén.

Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.
(Forts.)

Herr Lindman fann det lämpligt att gifva mig en liten gliring för den ställning jag intagit i dag på förmiddagen i ett annat ärende, där jag icke reserverat mig mot statsutskottets utlåtande, men röstade här i kammaren på samma sätt, som jag hade röstat i utskottet. Jag skall bära den där gliringen med så mycket större jämnmod, som det stora flertalet af herr Lindmans partikamrater i Första kammaren, som tillhöra statsutskottet, handlade i dag på förmiddagen på precis samma sätt.

Herr Christiernson: Herr Lindman på stockholmsbänken har biktat, och hufvudinnehållet i hans bikt var, att han med mycket stort intresse hört åtskilliga talares anföranden, därför att han däri funnit bevis om denna fruktbarande samverkan mellan socialdemokrater och liberaler. Jag får för min del säga, att när jag hörde herr Lindmans första anförande, kände jag mig i viss mån besviken. Jag hade nämligen hört sägas under hand, att det var meningen att gifva herr ministern för utrikesärendena ett litet nålstygn, men jag tyckte icke precis, att herr Lindmans anförande var något nålstygn — jo möjligtvis ett stygn med en afbruten nål. Men i sitt senare anförande har herr Lindman ådagalagt sitt intresse för saken och det frångår då, att det kanske icke är så oriktigt med dessa rykten, som man hört här under eftermiddagen, fastän naturligtvis minan är lagd på ett så fint sätt, som man ibland vid flottan lägger sina minor, att man håller på att förlora dem.

Hvad beträffar repliken till mig, att jag pratar gallimatias, så vädjar jag till kammarens ledamöter att afgöra mellan herr Lindman och mig i det afseendet.

Herr Hildebrand: Jag vill först frambålla, att det nog finnes flera än jag inom oppositionen, som känt sig tacksamma mot herr utrikesministern för det han framburit förslag om inköp af beskickningshus i Berlin, och om här sålunda kommer fram några insinuationer därom, att det från oppositionens sida vore meningen att gifva några nålstygn eller dylikt, så tror jag, att dessa insinuationer ha fått felaktig adress.

Det var emellertid icke af denna anledning jag närmast begärde ordet, utan för att säga ett par ord om någonting, som, för att använda herr Ekmans uttryck, börjar på att bli ganska vanligt. Jag har uppfattat vårt riksdagsskick så, att de utskott, som utses, ha till uppgift att bereda frågorna, så att man i de betänkanden, som dessa utskott framlägga, skall kunna få se resultatet af det utredningsarbete, som utskotten nedlagt, d. v. s. att man, när man granskar utskottets hemställan och reservationerna, skall kunna öfverblicka frågan och det läge den har, när den kommer in till kamrarna. Nu är det i dag tredje eller fjärde gången endast efter påsk som det visar sig, utan att man

alltid därtill kan se någon anledning, att personer, som tillhört en utskottsmajoritet, frånfallit hvad de hemställt såsom medlemmar af utskottsmajoriteten, för att öfvergå till något helt annat. Det blir något kinkigt för dem, som icke suttit i utskottet, att göra sig någon föreställning om läget och att bedöma frågorna rent sakligt, när man ser på detta sätt de mest underliga vändningar i denna kammare. Hvad nu orsaken härtill har varit, vill jag lämna därhän. Jag har endast velat uttala, att det förefaller mig, som om arbetet i denna kammare skulle ställa sig lättare, om de personer, som sitta med i utskotten och bestämma deras hemställanden, icke sedan så pass lättvindigt, som opphörligen skett, i kammaren ginge ifrån sina egna yrkanden.

*Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.
(Forts.)*

Med herr Hildebrand förenade sig herr *Jesperson*.

Herr Lindman: Herr talman! Blott ett par ord. Jag skall icke vidare taga upp den fråga, som herr Hildebrand nyss vidrörde, utan jag skall endast be att, mot hvad herr Christierson yttrade nyss, få säga det, att från den första stund jag såg Kungl. Maj:ts proposition var jag af den lifliga öfvertygelsen, att det var ett klokt förslag, som jag ville vara med om, och detta så mycket mer, som jag redan på ett tidigare stadium var af den uppfattningen, att man borde anskaffa ett beskickningshus i Berlin. Den insinuation, som herr Christierson gjorde, skall jag be att få fullständigt afvisa. Det finnes icke något hos det moderata partiet här i Andra kammaren, som ger honom den minsta tillstymmelse till rätt att påstå, att här skulle vara lagda några minor, och för att ytterligare betona detta, ber jag för min del att få säga, att jag med glädje skulle se, att mina partikamrater röstade för utskottets förslag, och jag hoppas att de må göra detta så mangrant som möjligt. Det är det svar, jag ber att få gifva på herr Christiersons anförande.

Herr *Westman* instämde häruti.

Herr Edén: Jag skall naturligtvis icke lägga mig i det uppkomna nya sjökriget mellan herrar Lindman och Christierson. Det moderna minvapen, med hvilket dessa herrar utkämpa detta krig, är jag alltför litet förtrogen med. Jag har endast begärt ordet för att göra några små randanmärkningar till de uttalanden, som särskildt herr Hildebrand framställt i sammanhang med det föreliggande förslaget om ändring i motiveringen af utskottets förslag.

Herr Hildebrand har särskildt framskjutit, att det skulle vara någonting betänkligt, att man här i Riksdagen går ifrån ett af ett utskott framburet förslag och går öfver till ett annat förslag, och herr Hildebrand antydde till och med, att det skulle innebära svårigheter för arbetet inom kammaren, när så skedde. Jag

Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.
(Forts.)

tror, att herr Hildebrand i hög grad öfverdrifver härvidlag, för att icke säga att han återger alldeles oriktigt det läge, som i denna kammare nu är till finnandes. Här är visserligen förhållandet det, att man icke går med på en liten punkt i utskottets *motivering*, men hela utskottets *kläm* är fullständigt oförändrad, och den ändring i motiveringen, som göres, består uteslutande i en anslutning till Kungl. Maj:ts egen proposition i ämnet, en proposition, som naturligtvis är aflåten på grundvalen af en noggrann och sorgfällig undersökning och aflåten på hemställan af den person, som bättre än någon annan borde kunna bedöma, huruvida den svenska värdigheten kan komma att lida eller icke lida af att huset i Madrid försäljes. De som hålla på den ifrågasatta ändringen i utskottets motivering stå således, tror jag, på en synnerligen god grund. Ingen torde kunna säga, att man hoppas på ett förslag, som på något sätt iunebär en öfverraskning för Riksdagen eller som på något sätt behöfver vara en fara för framtiden.

Herr Hildebrand anförde också, att det skulle finnas särskilda skäl, som talade mot denna ändring i motiveringen, som herr Rydén föreslagit och som jag anslutit mig till, nämligen de skälen, att det föreligger vissa donationer, dels af ett möblemang och dels af en summa pengar till husets inredning, hvilka donationer gifvits, när huset på sin tid inköptes. Om den saken kan jag endast säga det, att jag icke närmare känner till förhållandena, men det synes mig dock vara en fullkomligt oriktig ståndpunkt, om man skulle göra gällande att på *den* grund, att sådana donationer af för öfrigt jämförelsevis ringa belopp förefinnas, svenska staten skulle vara *förhindrad* att upphöra med att hålla legationshus i Madrid. Den svenska staten kan väl ändå i all rimlighets namn icke bestämma sina legationshus i de europeiska hufvudstäderna efter hänsyn till, om det finnes donationer till möblemang i dylika legationshus. Jag tror, att en sådan ståndpunkt är fullkomligt främmande för denna kammare. Om här skulle föreligga några särskilda omständigheter, som kräfva ett grannliga öfvervägande vid afvecklingen af legationshuset i Madrid, så har jag för min del det förtroende för hans excellens herr ministern för utrikesärendena, att jag är öfvertygad om, att dessa förhållanden komma att behandlas med all den takt de kunna kräfva. Jag är viss om att kammaren icke alls träder grannlagenheten för nära, om den ställer sig på samma sida som han.

Till sist ett enda ord till min ärade kamrat på stockholmsbänken, herr Lindman. Han gjorde ett litet försök att kittla kammaren med att det skulle hafva utfärdas en paroll af mig såsom »partichef» i kammaren såsom han uttryckte det, och en paroll som på något vis skulle innebära en undfallenhet gent emot herr Rydéns förslag. Jag får emellertid säga, att denna

»paroll» har för mig varit fullkomligt klar under dessa sista dagar allt sedan jag tog närmare kännedom om utskottets förslag. Jag har nämligen från allra första början haft den uppfattningen, att utrikesministerns ståndpunkt i denna fråga var förständig och klok och innebar just en sådan syn på vår utrikesrepresentation, som jag tror att man för framtiden kan få denna kammare och hela Riksdagen med på. Det är icke alls för herr Rydén's vackra ögons skull, som jag anslutit mig till hans förslag, utan det är uteslutande på den grund, att jag anser det för kammaren vara synnerligen önskvärdt, att kammaren så att säga griper den utsträckt hand, som ledaren af utrikesärendena räckt oss och tager fasta på anbudet att begränsa utrikesrepresentationens vidlyftigare anstalter till sådana platser, där de verkligen behövas. Jag tror, att kammaren bör se till, att den icke släpper detta tillfälle att också för sin del gifva tillkänna, att det är på den vägen, som kammaren önskar, att utrikesärendena fortfarande skola ledas.

*Angående in-
köp af bes-
skickningshus
i Berlin.
(Forts.)*

Herr Christiernson: Sedan själfva ledaren och chefen för högerpartiet här i kammaren förklarat sin fulla anslutning till, för att icke säga underkastelse under den nuvarande regeringen, skulle jag, om jag bara vore souschef för det socialdemokratiska partiet, ställt samma uppmaning till mina partivänner, ty då hade vi fått se det rörande och glädjande skådespelet att vi beträffande utrikespolitiken kunna åstadkomma en rörande enighet och stå såsom en man, och jag vädjar till mina partivänner, ehuru jag icke har samma mandat som herr Lindman, om vi icke skulle kunna försöka att bli eniga åtminstone om det af herr Rydén framställda ändringsförslaget.

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Jag har låtit anteckna mig såsom reservant i den föreliggande frågan och skall därför be att vid detta tillfälle få yttra några ord.

Jag kan icke neka till, att såväl Kungl. Maj:ts proposition, som äfven ett anförande af en talare på uppsalabänken, hafva gjort intryck på mig, och jag kan icke annat än till någon del därpå vara angenämt berörd och upprepa, hvad jag yttrade för åtta år sedan, när vi beslutade, att huset i Madrid skulle inköpas för svenska beskickningen därstädes. Jag yttrade mig då mot detta inköp och ansåg, att de svenska intressena därute icke voro så stora, att man behöfde inköpa ett beskickningshus i Spanien. Detta har nu besannats, och herrarne skola för den skull icke alls förundra sig öfver, att jag kunnat vara med om en reservation, som bygger på den tanken, att är huset i Madrid öfverflödigt och onödigt, så torde också huset för beskickningen i Berlin vara öfverflödigt.

Här har från statsrådsbänken och äfven från andra håll

*Angående in-
köp af be-
skickningshus
i Berlin.*
(Forts.)

gjorts det erkännandet, att de främmande makter, som hafva sina beskickningar här i staden, icke låtit bygga några särskilda legationshus härstädes. Det har då synt mig, att när t. ex. Tyskland, som har betydligt större intressen här i Sverige än hvad vi ha i Tyskland, icke anser sig behöfva en egen byggnad för sin beskickning i Sverige, så skall väl icke heller det lilla obetydliga Sverige behöfva årligen depensera så stora summor på en beskickningsbyggnad i Berlin, som herr utrikesministern själf erkänt, att vi komma att få göra genom att inköpa ett legationshus i Berlin, då ju därigenom utgifterna för beskickningen därstädes skulle komma att uppgå till ungefär 20,000 kronor mera årligen än de för närvarande äro.

Vi gå här i Riksdagen icke alldeles utan ansvar. Vi hafva fått i uppdrag af våra kommittenter att besluta i sådana frågor, som röra landet och det allmännas väl, och då äga vi icke rätt att slösa med landets tillgångar. Därför säger jag ännu en gång: Kan Tyskland undvara eget hus för sin beskickning i Sverige och kunna alla andra länder, som ha beskickningar här, också undvara egna hus hos oss, så kunna vi också reda oss utan särskildt legationshus för vår beskickning i Berlin.

Det är med anledning af dessa ord, herr talman, som det torde tillåtas mig att i nu förevarande fråga yrka afslag å såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan, och jag gör det i den öfvertygelsen, att jag därmed handlar rätt icke allenast inför mig själf utan inför hela svenska folket.

Herr Leander: Oaktadt jag icke tillhör samma parti som herr Lindman, skall jag dock be att få yrka bifall till utskottets förslag oförändradt. Herr ministern för utrikesärendena har ju framhållit, att han icke anser, att beskickningshuset i Madrid längre är behöfligt för sitt ändamål, utan bör försäljas. Jag kan icke heller finna, att utskottets motivering lägger hinder i vägen för en försäljning, när lämpligt tillfälle kan erbjuda sig. Men jag undrar, om det ur affärssynpunkt är så alldeles klokt, att Riksdagen nu gör ett uttalande, att huset ovillkorligen bör säljas, ty de, som eventuellt äro spekulanter på detsamma, kunna då möjligen använda detta som ett medel att söka pruta och så pressa ned priset. Därför tror jag det är klokt, om kammaren nu tager utskottets förslag, då detta ju icke alls lägger några hinder i vägen för en försäljning, när lämpligt tillfälle därtill erbjuder sig.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till det af herr Rydén under öfverläggningen gjorda yrkandet; samt 3:o) afslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fann herr talmannen den under

1:o) upptagna propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition antagits den under 2:o) upptagna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Angående inköp af beskickningshus i Berlin.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. a) af utskottets förevarande utlåtande nr 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit det af herr Rydén under öfverläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 88 ja, men 115 nej, hvadan kammaren bifallit det af herr Rydén under öfverläggningen framställda yrkandet.

Mom. b—f.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 2.

Härefter föredrogs hvart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för inköp af ett område vid Vadstena hospital och asyl m. m.;

nr 39, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg åt kanslirådet och byråchefen i ecklesiastikdepartementet P. E. Lindström;

nr 40, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående medgifvande för provinsialläkaren Herman Anton Melén att komma i åtnjutande af de från och med år 1912 fastställda aflöningsförmåner för provinsialläkare;

nr 41, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för vissa anordningar vid Trollhätte kraftstation till förekommande af driftstörningar;

nr 42, i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder för bekämpande af spetälskesjukdomen i Sverige;

nr 43, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för anordnande af kliniker vid vanförestalterna i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg m. m.;

nr 44, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag för uppförande af en anstalt för vanföra i Stockholm;

nr 45, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp af vissa delar af ön Björkö i Mälaren;

nr 46, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsarbeten m. m. för patologisk-anatomiska institutionen i Lund; och

nr 47, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående Härnösands pastorats frigörande från att vara prebende för biskopen i Härnösands stift.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 3.

*Angående
aflöning åt en
bibliotekarie
vid S:te
Geneviève-
biblioteket.*

Å föredragningslistan fanns härafter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 48, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till aflöning åt den skandinaviske bibliotekarien vid nordiska afdelningen af S:te Genevièvebiblioteket i Paris.

Uti i en den 22 sistlidne mars till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition hade Kungl. Maj:t under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att för beredande af bidrag för hvardera af åren 1912 och 1913 till aflöning åt den skandinaviske bibliotekarien vid den nordiska afdelningen af S:te Genevièvebiblioteket i Paris med 800 kronor för år anvisa på extra stat för år 1913 ett anslag af 1,600 krouor att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna godt meddela.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte för beredande af bidrag till aflöning åt den skandinaviske bibliotekarien vid den nordiska afdelningen af S:te Genevièvebiblioteket i Paris anvisa på extra stat för år 1913 ett anslag af 800 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna godt meddela.

Häremot hade friherre *Gripenstedt* och herr *Sjö* reserverat sig. Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade

Herr Jesperson: Herr talman, mina herrar! Denna fråga är, som de flesta af kammarens ledamöter torde känna till, en gammal bekant fråga inom Riksdagen. Men såvidt jag kan erinra mig, är det emellertid nu första gången som den kommit fram i egenskap af regeringsproposition. Orsaken till att denna fråga gång efter annan afslagits af Riksdagen torde vara för de flesta bekant, nämligen den fientliga hållning, som herr Palmér intagit gent emot Sverige vid ett visst tillfälle. Det torde vara ovanligt, att man på detta sätt har belönat dem, som upprädt

fientligt mot fäderneslandet. Jag tror mig veta, att man förr i tiden till och med använde ganska drastiska medel gentemot sådana, som uppträdde fientligt mot fäderneslandet. Således kan jag icke finna annat än att denna framställning är oriktig, och jag skall af denna anledning be att få yrka afslag på såväl den kungl. propositionen som utskottets betänkande i denna fråga.

*Angående
aflöning åt en
bibliotekarie
vid S:te
Geneviève-
biblioteket.
(Forts.)*

Herr vice talmannen Bonde: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som nu föreligger, är, såsom den siste ärade talaren framhöll, icke alldeles ny och obekant för Riksdagen. Den har förevarit vid föregående tillfällen, och det är, vill jag minnas, fyra år sedan som den framfördes i en af mig jämte ett par andra kammarledamöter undertecknad motion. Vi framhöll då betydelsen af att till det i Paris befintliga skandinaviska bibliotek något, om äfven obetydligt understöd lämnades af Sverige. Invändningar gjordes då, icke af saklig natur, utan såsom nu uteslutande af helt och hållet personlig art mot den person, som hade sig anförtrodt att sköta bibliotekariebefattningen vid detta bibliotek. Det framhölls vid detta tillfälle, hurusom Sverige förut bidragit till att upprätthålla denna bibliotekariebefattning under den tid, då denna tjänst upprätthölls af en man af annan nationalitet än den svenska. Det var nämligen då en norrman, som fick uppbära bidrag äfven från Sverige liksom från de andra skandinaviska länderna. Nu har under de senare åren denna befattning upprätthållits uteslutande genom bidrag från våra grannländer Danmark och Norge under det att Sverige ej lämnat något sådant. Det har varit, såsom den siste ärade talaren framhöll, af personliga skäl, på grund af att man, med rätt eller orätt, beskyllt den man, som skött denna bibliotekariebefattning, att under politiskt upprörda förhållanden icke hafva uppträdt på ett lämpligt sätt i vissa tidningsartiklar. Jag vill icke på något sätt ta honom i försvar, utan finner nog anledning till att dessa anmärkningar kunna varit befogade, men vill såsom förut vid behandlingen af denna fråga icke fästa mig vid personen utan endast vid själfva saken. Jag behöfver icke här framhålla, hvilken ofantlig betydelse detta i Paris existerande ganska betydande och stora skandinaviska bibliotek har såsom ett stamhåll för alla skandinaver och bland dem äfven de många svenskar, som vistas i Paris för att där söka sin utkomst. De ha på detta bibliotek tillgång icke blott till svensk litteratur utan äfven till svenska tidningar, och det har därför blifvit en verklig samlingsplats för dem. Biblioteket har också af våra svenska förläggare under de senare åren, ja, en ganska lång följd af år, omhulldats ofantligt mycket och fått mottaga ständiga gåfvor från Sverige af utkommande litteratur. Att nu detta bibliotek skall lämnas alldeles utan anslag, det är, för att begagna ett uttryck, som användts förut i kväll, och som ofta användes, icke Sverige värdigt. Det är icke Sverige

*Angående
aflöning åt en
bibliotekarie
vid S. te
Geneviève-
biblioteket.*

(Forts.)

värdigt, att våra grannländer äro de enda, som skola upprätthålla bibliotekstjänsten vid detta bibliotek, som är lika mycket svenskt som danskt och norskt. Jag har själf besökt detta bibliotek och sett, af hvilken betydelse det är. Det är verkligen märkligt, huru ett sådant separاتبibliotek kunnat uppstå i en så pass aflägsen främmande stad, men det har skett genom donationer gång efter annan från för saken intresserade personer. Då nu Kungl. Maj:t har framlagt ett förslag i saken, är jag öfvertygad om, att Andra kammaren nu icke skall tveka att lämna sitt bifall. Första kammaren har redan gjort det, och Första kammaren har således ändrat sin mening, den mening, som den förut så många gånger uttalat, i det kammaren denna gång icke tänkt på personen utan på saken.

Ett bland de hufvudskäl, som framfördes då denna fråga förekom första gången, och som man äfven fick höra de följande gångerna, var, att den person, som skötte bibliotekarietjänsten, icke skulle vara kompetent. Vissa anmärkningar hade af riksbibliotekarien blifvit framställda rörande ett utgifvet katalogarbete, som ansågs lida af åtskilliga brister, som därigenom bevisade, att dess upphofsman icke kunde vara kompetent att sköta en bibliotekarietjänst. Det dröjde emellertid icke länge innan full upplysning vanns om, att här förelåg ett olyckligt misstag, och att katalogverket icke var författadt af ifrågavarande person utan tillkommit innan han tillträdde tjänsten, och att det således icke var på grund af hans förvällande de brister, som katalogen kunde lida af, tillkommit. Nu har till och med riksbibliotekarien gifvit mannen i fråga ett utmärkt vitsord, och vår minister i Paris har äfven intygat bibliotekets synnerligen stora värde och betydelse. Då torde man få bortse, om personen möjligen skulle kunna anses ej alltid hafva uppträdt på sätt sig borde. Då det för öfrigt är några år sedan denna uppgifna försyndelse skall hafva ägt rum, tror jag ej att mot hans uppträdande under de senare åren någon anmärkning kunnat göras, utan torde tvärtom den publikation, som under de senare åren stått under hans ledning, kunna anses hafva varit ganska förtjänstfull, äfven i hvad den rört Sverige.

Jag hoppas därför att kammaren nu icke skall, såsom skett förut, blott fästa sig vid personen utan tänka på det betydelsefulla däruti, att Sverige måste, om ock obetydligt, bidra till upprätthållandet af denna befattning vid ett svenskt bibliotek, som är för alla i Paris vistande svenskar af den största betydelse. Jag uttalar därför min lifliga och vissa förhoppning, att Andra kammaren nu skall följa Första kammarens redan gifna exempel, då denna kammare nu gått in på statsutskottets hemställan om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Jag anhåller därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Branting: Herr talman! Jag har icke velat låta det passera, att i kammarens protokoll skall utan någon protest stå herr Jespersons tre gånger upprepade tillvitelse mot herr Palmér, att han skulle vid ett visst tillfälle ha uppträdt »fientligt mot Sverige». Herr Jespersen har därvid, såsom från hans parti icke så sällan sker, förväxlat sitt eget partis synpunkter eller sina egna trånga synpunkter med fosterlandets. Det förhåller sig så, att herr Palmér tillät sig att ha en mening beträffande förhållandena vid unionens brytning, hvilken nog, tror jag, icke alls delades af flertalet här i landet, men det skall icke kunna påvisas om hvad han har skrivit, att han någonsin har glömt sin svenska nationalitet, äfven om han skarpt bekämpat den mening, som vid den skarpa brytning, jag antydt, hade flertalet för sig särskildt bland de ledande och tongifvande kretsarna här i landet.

Det är denna försyndelse, som sedan legat honom i fatet, men jag må säga, att det glädde mig, när jag såg i ett tidningsreferat i en aftontidning, att förre, konservative ecklesiastikministern Hammarskiöld, som också redan tidigare insett sitt misstag, då han afstyrkte fortsättande af understödet åt Palmér, nu under debatten i Första kammaren på det varmaste förordade detta anslag såsom en gärd af rättvisa och frågade, om det var meningen att fortfarande förfölja en person för de meningar, han såsom enskild man och icke som tjänsteman, hade uttalat. Man må sedan tänka om dessa meningar, hvad man vill, det tillkommer i allt fall icke svenska Riksdagen att på detta sätt år efter år förfölja honom. Herr Jespersen har ju en annan mening, men jag hoppas, att hans uppfattning i detta afseende blir ganska enastående här i kammaren.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Winberg, Nilsson* i Kristianstad och *Berg* i Munkfors.

Herr Lundström i Göteborg: Herr talman! Det är alldeles klart, att den, hvilken liksom jag ägnar så godt som alla lediga stunder åt att bidraga till arbetet för svenskt språk och svensk kultur i utlandet, skall med allra största intresse följa denna fråga, som ju redan i flera år varit föremål för Riksdagens behandling.

I själfva sakfrågan är det icke det minsta tvifvel om, att det är för det svenska språket och den svenska kulturen af allra största betydelse, att särskildt i de stora kulturcentra finnas svenska offentliga bibliotek, som äro tillgängliga såväl för där vistande personer af svenskt språk som äfven för det dess bättre allt mera växande antal af utlänningar, som börja hjälpligt behärska svenska språket. Det synes mig därför alldeles gifvet, att då det finnes i en af dessa stora världsstäder ett svenskt bibliotek, detta också

*Angående
aflöning åt en
bibliotekarie
vid S:t
Geneviève-
biblioteket.
(Forts.)*

*Angående
afloining åt en
bibliotekarie
vid Ste
Genevieve-
biblioteket.
(Forts.)*

bör understödjas af svenska staten, i all synnerhet som det understöd, som begäres, är synnerligen litet.

Men här har gentemot sakfrågan stått en personfråga, och jag kan väl förstå, att denna personfråga gjort, att det är efter år varit en majoritet inom den svenska Riksdagen, som icke velat vara med om saken. Den person, hvilken det här gäller, har — den siste ärade talaren må säga hvad han vill — i allt fall begått sådana försyndelser, jag skulle vilja säga, mot nationens heliga ande, att det i många afseenden nog blir svårt för honom att få dem förlättna ens efter den halfva afbön, som återfinnes i regeringspropositionen och statsutskottets utlåtande. Men här gäller — synes mig — icke så mycket person som sak. Det är icke möjligt för den svenska staten att här få bestämma personvalet. Det afgöres af annan myndighet, och då står det för mig alldeles klart, att lika väl som den svenska staten ofta, eller åtminstone då och då, nödgas lämna understöd eller löner åt personer, som kanske vid mer äu ett tillfälle icke uppträdt så, som åtminstone flertalet tycker, att deras nationalitet borde ha sagt dem, lika väl bör äfven — i ett sådant fall, då det gäller en plats, till hvilken den svenska staten icke kan bestämma personvalet — denna därför icke underlåta att lämna understöd.

Jag ber därför för min del att, liksom jag önskar bifall till alla åtgärder, som kunna befordra arbetet för svenskt språk och svensk kultur i utlandet, äfven i detta fall få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition och utskottets hemställan. Jag gör det dess hellre, som jag i denna fråga ser, att särskildt det parti, som här i kammaren hittills frenetiskt motarbetat det minsta anslag till detta samma arbete för svenskt språk och svensk kultur i utlandet, nu ändtligen tyckes ha sadlat om i detta afseende. Jag hoppas, att denna partiändring måtte fortfara, äfven då det blir fråga om andra anslag till svenskt språk och svensk kultur i utlandet och verksamheten därför, äfven om de personer, som uppbära denna verksamhet, icke skulle ha samma antecedentia, som herr Palmér.

Herr Jespersion: Herr talman, mina herrar! Jag vill icke underkänna den betydelse, som det kan innebära att hafva en svensk bibliotekarie i Paris, och vill icke heller underskatta den ifrågasatta personens förmåga såsom biblioteksman. Men jag undrar ändå, om det icke vore förmånligare för Sverige att där hafva en person, som är vänligare stämd mot fosterlandet och icke uppträder på ett sådant sätt, som den ifrågavarande personen gjort. Hvad herr Brantings påstående beträffar, att det stora flertalet af svenska folket skulle dela den mening, herr Palmér uttalat, så har jag för min del en annan uppfattning; och jag ber att i det fallet få vädja till allmänheten. Jag tror, att det är svårt för herr Branting att afgöra, huru det är i detta fall

och kan icke heller erkänna herr Branting såsom taleman för »det stora flertalet» af svenska folket.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Starbäck: Herr talman! Jag skall endast såsom medlem uti den afdelning af statsutskottet, där denna fråga vid denna riksdag, liksom vid så många riksdagar förut, behandlats, tillåta mig först och främst att konstatera, att vi nu kommit till enighet i denna sakfråga, och framhålla vidare det lyckliga i att denna fråga blir löst till gagn och båtnad för de svenskar, som vistas i Paris och som verka för utbredande där af svensk kultur. Och därför anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition och utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och blef utskottets hemställan därvid af kammaren bifallen.

§ 4.

Vid härefter skedd föredragning af bankoutskottets utlåtande, nr 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afskrifning af viss del utaf domkapitlets i Skara skuld till riksgäldskontoret, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 5.

Slutligen upptogs till behandling lagutskottets utlåtande, nr 38, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående dödsstraffets upphäfvande.

I en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 48, hade herr *Kristensson* hemställt, att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande frågan om dödsstraffets borttagande ur allmänna strafflagen samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill detta öfvervägande kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet funnos emellertid fogade reservationer:
af herr *Söderbergh*; samt

af herrar *Lindhagen*, *Stärner*, *Pettersson* i Södertälje, *Olsson* i See, *Igel* och *Persson* i Norrköping, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till det i förevarande motion framställda yrkande.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af

*Angående
aflöning af en
bibliotekarie
vid S:te
Genevieve-
biblioteket.*

(Forts.)

*Angående
dödsstraffets
upphäfvande.*

*Angående
dödsstraffets
upphäfvande.*
(Forts.)

Herr Kristensson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag skall, hvad på mig ankommer, icke rifva upp någon debatt, och det af flera skäl. Först och främst hade vi i denna kammare för tre år sedan en mycket stor principdebatt om dödsstraffets vara eller icke vara, om det borde bibehållas eller upphävas. Och som herrarne finna, har lagutskottet i år icke kommit med mer än ett enda argument utöfver de, som lagutskottet anförde vid 1909 års riksdag. Jag skall därför inskränka mig till att bemöta detta sista argument, därför att i denna kammare de öfriga argumenten så grundligt bemöttes år 1909, att det ledde till resultat, att denna kammare enhälligt biföll en motion, väckt af mig och några medlemmar i kammaren, med precis samma kläm som den förevarande. Det nya skäl, som utskottet kommit med i år, går ut på att, då nu strafflagstiftningen i sin helhet är under omarbetning och jämväl den förevarande frågan blir föremål för bedömande, någon åtgärd från Riksdagens sida nu icke borde ifrågakomma. Nu är det emellertid på det sättet, att den person, som af Kungl. Maj:t fått detta uppdrag att omarbeta vår strafflag, just i dag från Första kammarens talarstol uttryckligen sagt ifrån, att detta skäl icke har det ringaste värde för denna omarbetning af strafflagen. Ja, hvad mera är, han har uttryckligen sagt ifrån, att det skulle vara en synnerligen stor lättnad för detta arbete, om denna fråga kunde på förhand afgöras. Det har nämligen vid omarbetning af strafflagar i andra länder visat sig, att spørsmålet om dödsstraffet har varit en af de tvistefrågor, som gjort att dessa strafflagsändringar år efter år uppskjutits och att det därför vore önskligt, om andra för strafflagstiftningsändringar mera viktiga principer kunde komma före nu, då just strafflagen i sin helhet omarbetas. Jag vill, som nämndt, icke ingå på någon principdebatt. Skälen för och emot hafva vägts mot hvarandra så ofta och några nya kunna egentligen icke förekomma. Jag förmodar, att denna kammare står i år på samma ståndpunkt, som den stod senast år 1909, och det stora antal ledamöter, som instämt i motionens syfte, äro på sätt och vis en borgen därför. På grund af hvad jag anført, får jag, herr talman, yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till min motion.

Vidare anförde:

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke låta denna fråga afgöras efter en så summarisk behandling, som motionären tyckes hafva tillämnat, utan ber att få taga upp den till debatt. Man har ju gjort så i Första kammaren och det kanske icke skadar, om äfven här den afvikande meningen kommer till ett mera utförligt motiveradt uttryck. Motionären har börjat i sin motion med en hänvisning till

förhållandena sådana de voro på 1860-talet här i Sverige. Han talar om att vid 1867 års riksdag antogs i denna kammare ett förslag om dödsstraffets afskaffande och att frågan var så nära att gå igenom, att den i Första kammaren föll på en enda röst. Jag vill till detta lägga, att frågan var före äfven år 1868, och att då förelåg ett lagutskottets utlåtande, som gick ut på att tillstyrka dödsstraffets afskaffande. Då uppträdde i denna kammare dåvarande justitiestatsministern Louis De Geer. Jag har läst igenom hans yttrande från den tiden, och jag skall be att litet få redogöra för hvad han sade.

*Anordnande
dödsstraffets
upphäffande.
(Forts.)*

Han började med att konstatera, att frågan om dödsstraffets borttagande egentligen innebure en fråga, huruvida man i strafflagen skulle taga bort dödsstraffet såsom ingående i straffsatsen för mord. Det var, säger han, icke fråga om den militära strafflagen och ej heller om ansvarighetslagen för statsrådets ledamöter, där också dödsstraffet förekommer; utan frågan gällde, huruvida man för mord skulle taga bort detta straff ur strafflagen eller icke. Dödsstraffet finnes ju i strafflagen stadgad äfven på åtskilliga andra ställen än i den egentliga mordparagrafen, men detta är i ett sådant sammanhang, att man kan tryggt säga, att det äfven i dessa paragrafer i vår strafflag, hvilken ju är densamma nu som då, egentligen endast gäller i fråga om mord. Han uppställer först den frågan, om dödsstraffet är att anse såsom ett *rättvist* straff, »ty», säger han, »om dödsstraffet i och för sig ej är rättvist, då har staten ingen rättighet att stadga det». Han besvarar denna fråga med citat från åtskilliga af den tidens rättslärde, som alla voro ifriga förkämpar för dödsstraffets afskaffande, och han konstaterar, att dessa ur principiell synpunkt icke hafva någon anmärkning mot dödsstraffet såsom rättvist. Han uttalar sig därefter så: »i öfvertygelsen om rättvisan i detta straff anser jag mig stå på en så säker grund, att jag anser mig icke böra öfvergifva detsamma, om det icke kan för mig antagligt bevisas, att sådant kan ske utan skada för samhället». Därefter öfvergår han till att klargöra, huru det ställer sig med frågan om dödsstraffets behöflighet ur *praktisk* synpunkt. Det är, menar han, en lokal fråga, en fråga, som rör hvarje särskildt land för sig och som måste bedömas efter det landets tillstånd och fordringar och den rättsuppfattning, som i det landet är rådande.

Vidare går han öfver till en undersökning angående förhållandena i främmande länder, och därvid säger han någonting, som jag särskildt vill återgifva. Han talar om statistiken såsom kunskapskälla, då det gäller att bedöma dödsstraffets berättigande eller icke. »Härvid» — det vill säga i fråga om statistiken — »bör man dock besinna, huru vanskligt det är att bedöma sammanhanget mellan brottsligheten och det gällande straffsystemets verkningar efter de siffror statistiken lämnar. Dels kunna siffrorna i sig själfva vara otillförlitliga dels medgifva de

Angående
dödsstraffets
upphäfvande.
(Forts.)

gruppering på olika sätt efter olika syftemål. Men härtill kommer, hvad som är af stor vikt att iakttaga, att en mängd olika faktorer inverka på brottsligheten i ett land. En allmännare utbredd upplysning och religiositet eller materiellt välstånd verkar mera återhållande från brott än några strafflagens bestämmelser, hvartill ytterligare kommer rättsskipningens ofullkomlighet». Denna De Geers värdesättning af statistiken skall jag särskildt betona, ty den gäller än i dag.

Han sysselsätter sig härefter med utländska förhållanden och redogör för, huru det var i andra europeiska länder år 1868. Han fäster sig särskildt vid Tyskland, och jag kan icke neka mig att nämna något härom. Han erinrar om, att 1848 års nationalparlament i Frankfurt antog åtskilliga s. k. grundrättigheter för det tyska folket; och att i dessa grundrättigheter ingick också en artikel, att dödsstraffet icke vidare skulle tillämpas i riket. Detta stod ju i samklang med de liberala vindar, som i midten af förra århundradet blåste igenom hela Europa. Emellertid hade denna bestämmelse redan på De Geers tid, d. v. s. 1868, kommit ur tillämpning, så att dödsstraffet fortfarande fanns eller var åter upptaget i de allra flesta tyska staterna. Så uti Bayern och Württemberg, hvilket senare land tog det tillbaka redan efter tre år just på grund af att de grofva brotten så hastigt ökats. Han sammanfattar sin syn på tingen så: »Om vi således blicka omkring oss, finna vi, att det endast är en försvinnande liten del af den civiliserade mänskligheten, som ännu tagit steget fullt ut att afskaffa dödsstraffet, och man ser däribland icke något af de stora folk, hvilka pläga gå i spetsen på civilisationens väg. Det är likväl tydligt, att ett exempel i stort, d. v. s. från något af de stora folken, skulle i detta fall vara af största vikt, ty först därigenom kunde man vinna en rikare och i samma mån säkrare erfarenhet om följderna därpå». Det återstår sålunda — fortsätter han — endast att bedöma frågan ur rent nationell, svensk synpunkt, d. v. s. med hänsyn till Sverige såsom ett land för sig.

Därpå yttrar han följande, som jag skall be att få läsa upp:

»En stor vikt fäster jag i denna fråga vid den allmänna folkuppfattningen, och ehuru jag måste fästa synnerligt afseende därvid, att denna Kammare vid förra riksdagen uttalade sig för dödsstraffets afskaffande, likasom att Bondeståndet vid en af de sista ständsriksdagarne fattade ett beslut i samma syftning, vågar jag dock icke vara fullt säker därpå, att denna öfvertygelse är mera rotfastad inom denna afdelning af Representationen, än vi hafva sett den vara inom andra representativa Kamrar, som sviktat och vacklat emellan motsatta meningar i denna fråga. Det Svenska folket blir lättare än många andra nationer hänfördt af stora och ädla idéer, och om det ser framför sig ett högt mål, i synnerhet om en liberal flagga svajar däröfver, vill det genast hinna fram, utan att öfverväga de faror och praktiska olägenheter, som kunna

vara förknippade därmed. Det är då den betänksammes plikt att icke undanhålla sina betänkligheter.»

Han slutar sitt anförande med att förorda, att lagen får förblifva oförändrad sådan den är, men han finner det önskvärdt, att tillämpningen inskränkes genom benådningsrättens användning i så stor utsträckning som möjligt, hvarigenom man kan komma därhän, att dödsstraffet så småningom går ur bruk, »såvida ej några stora olägenheter för samhället skulle visa sig antagligen däraf uppstå». »Men äfven då, tror jag» — slutar han — »att ett enda statueradt exempel skall vara tillräckligt att lugna sinena och befria lagen från den förebräelsen, att taxera mördarens lif högre än den oskyldiges.» Denna kammare afslog då utskottets hemställan med 100 röster mot 69.

Jag har referat detta De Geers yttrande så utförligt, som skett, därför att det vid genomläsningen af detsamma slagit mig med förvåning, hur litet förhållandena i detta stycke ha ändrats sedan den tid, han yttrade sig. Hvad han sade då, kan till allra största delen med samma fog sägas den dag, som i dag är. Problemet är detsamma: det gäller nu som då, om man skall ta bort dödsstraffet för mördare men bibehålla det för militärer och statsråd. Och ställningen i utlandet, ja, den har naturligtvis förändrats åtskilligt på dessa 50 år, men i stort sedt är den väsentligen densamma. Jag skall i det hänseendet be att få nämna följande: Dödsstraffet finnes för närvarande kvar i England, Frankrike, Tyskland, Österrike, de flesta utaf Amerikas Förenta stater, i Ryssland, som har en modern ny strafflag af 1903, och Japan, som har en ännu nyare af 1907. Däremot är det upphäfdt i Italien, Rumänien, Portugal, Holland, Norge, San Marino och ett fåtal utaf de amerikanska staterna.

Det är sålunda företrädesvis i de stora, med oss besläktade länderna, som man fortfarande bibehåller dödsstraffet i lagen, detta naturligtvis under trycket af den statsnödvändighet, som kräfver, att en stark statsmakt icke lämnar ifrån sig detta yttersta medel för att trygga rättstillståndet, när så behöfs.

Och ser jag på de allra modernaste strafflagsförslagen, finner jag dödsstraffet vara bibehållet i det tyska förslaget af år 1909 och det österrikiska af samma år. Däremot är det uteslutet i det schweiziska lagförslaget. De tyska förhållandena äro den dag, som i dag är, liksom det var på De Geers tid, för oss de mest intressanta. Jag kan nämna, att den trettonde tyska juristdagen för ej länge sedan haft denna fråga under debatt och att den därvid uttalat sig för detta straffs bibehållande, och vidare, hvad som kanske är det allra märkligaste, att emot det tyska strafflagsförslaget föreligger ett ifrån vetenskapligt håll utarbetadt motförslag, som, äfven det, fortfarande upptar dödsstraffet. En utaf de ledande krafterna i arbetet med detta motförslag har varit den berömde straffrättsläraren von Liszt, som är den moderna

*Angående
dödsstraffets
upphäfvande.
(Forts.)*

Angående
dödsstraffets
upphäfvande.
(Forts.)

straffrättsskolans främste målsman i Tyskland. Teoretiskt kräver han att dödsstraffet skall borttagas, men när det kommer till praktiken, *vågar han icke*. Det är verkligen betecknande, mina herrar, för denna fråga, när en sådan man som denne von Liszt uttalar sig härom på följande sätt: »För tyska riket har jag *icke mod* att förordna dödsstraffets afskaffande».

Nu hänvisade den förste talaren till de skäl, som mot dödsstraffet anfördes här i kammaren från denna talarstol för ett par år sedan, och det är ju så, att så skarpt och så distinkt som den då här stående talaren uttalade dem, ha de, mig veterligt, hvarken förr eller efteråt blifvit uttalade. Det må tillåtas mig att gå in på en närmare granskning af dessa skäl. De äro kanske, om man synar dem i sömmarne, icke fullt af den valör, som de vid första ögonkastet kunna se ut att vara.

Det första af de skäl, som man anför emot dödsstraffet, är att detta straff ingalunda har den afskräckande verkan, som man vill tillägga detsamma. Det är ju en ganska utbredd uppfattning, och det är förresten — det må jag öppet erkänna — ett af skälen för dödsstraffets bibehållande, detta, att man anser, att dödsstraffet har en kraftigt varnande, återhållande och afskräckande verkan på de brottslingar, som kunna rufva på grofva illgärningar. Men — säga nu dödsstraffets motståndare — detta är en felaktig föreställning, det är en villa. Ty, säga de, ur statistiken kan man *icke* läsa ut, att antalet af dessa grofva brott skulle på något sätt röna inverkan af, om dödsstraffet finnes i strafflagen eller icke. Om man räknar, som professor Thyrén sade från denna talarstol, vare sig procentvis i förhållande till andra brott, exempelvis tjufnadsbrott, eller i förhållande till folk-mängden inom landet, kan man icke, ehvad dödsstraff finnes i lagen eller ej, se någon skillnad på de grofva brottens antal. Det är en ren erfarenhetsfråga detta, säger han, som får sitt svar i statistiken. Och — tillägger han — ett psykologiserande resonemang om hur man tror och tycker, att det förmodligen borde verka, har härvidlag ingen som helst betydelse.

Statistiken alltså är det, som skall ge det afgörande svaret. Nu är detta enligt min oförgrifliga mening ett öfverskattande af statistikens värde i denna fråga, och jag vill först och främst emot denna öfverskattande utsago ställa De Geers yttrande därom. Han reducerar detta värde och anvisar statistiken dess rätta plats, då han säger, att på detta område kan man icke utaf de statistiska siffrorna dra några säkra slutsatser, vare sig för eller emot. Och så är det en annan sak, som man icke får glömma, när man talar om statistik, och det är, att *om* de siffror, som läsas ut ur statistiken, skola ha något värde som kunskapskälla, fordras det, att dessa siffror äro medeltalet utaf jämförelsevis *stora* tal. Men så är det icke just i fråga om de brott det här gäller, ty de äro ännu lyckligtvis ett försvinnande fåtal i jäm-

förelse med andra brott, och likaså ett försvinnande fåtal, ifall jag hänför dem till folkmängdssiffrorna. Man kan därför redan på denna grund med rätta säga, att ur statistiken kunna i detta hänseende inga säkra slutsatser dragas. Men äfven om jag skulle tillerkänna de statistiska siffrorna något värde i fråga om brott mot enskild person, torde herrarne observera, att här finnes ingen som helst statistik i fråga om de grofva brott mot stat och samhälle, som äfven äro belagda med dödsstraff, exempelvis högförräderi, landsförräderi, spioneri o. s. v. Vidare har man att taga hänsyn till de i regel mycket exceptionella förhållanden, hvarunder dessa brott begås. Det måste ju vara särskildt starka motiv, som skola drifva till en sådan ogärning. Man får, det är min mening, vara mycket varsam med att ur statistikens siffror draga några slutsatser vare sig för eller emot.

Det är vidare ett annat skäl, som anförts för dödsstraffets afskaffande, då man har att göra med rena yrkesförbrytare. För dem säger man ter sig straffet, ehvad det är större eller mindre, såsom en yrkesfara, som de icke räkna med, liksom exempelvis sjömännen icke tänka på, om 40 eller 50 procent inom yrket omkomma på hafvet. Det hör till den yrkesfara, för hvilken de utan vidare eftertanke utsätta sig. Här är en af dessa halfva sanningar, som man understundom känner sig slagen af, därför att man icke genast är på det klara med just halfheten i dem. Den där jämförelsen med sjömännen och deras yrkesfara duger icke, ty sjömannen kan *aldrig* beräkna, huruvida den yrkesfara han utsätter sig för är sådan, att den slutar med döden, eller icke, men det *kan brottslingen* göra med absolut visshet. Han kan säga, att om icke brottsligheten öfverskrider en viss gräns, riskerar han aldrig sitt lif.

Nu säger man naturligtvis, att ett sådant öfvervägande af den eventuella straffpåföljden är främmande för yrkesbrottslingen, och att han aldrig tänker därpå. Ja, men det är nog icke så.

På 1860-talet fördes i Frankrike en synnerligen liflig diskussion just i fråga om dödsstraffets afskaffande. I den debatten deltog bland andra med stort intresse en spirituellt skriftställare, nämligen Alphonse Karr, som formulerade sin åsikt i denna fråga så: »Jag är med om att afskaffa dödandet — endast med det förbehåll, att herrar mördare börja».

Han har en mycket liflig öfvertygelse om detta straffs afskräckande verkan, och jag ber att få citera några ord ur en uppsats af honom i denna fråga. Han säger bland annat: »Vid brott liksom vid alla mänskliga handlingar uppgör människan ofta sig själf ovetande beräkning öfver olägenheter och fördelar. Man vill icke, att något skall kosta för mycket. Mången, som skulle sätta på spel ett år af sin frihet för att tillägna sig ett hundra francs, skall vika tillbaka, om han icke kan tillägna sig

*Angående
dödsstraffets
upphäfvande.
(Forts.)*

*Angående
dödsstraffets
upphäfvande.*

(Forts.)

mera än tio sous med äfventyr att utsätta sig för samma straff, eller om han måste väga två års frihet mot de hundra francs. Det finnes tjufvar, som aldrig stjåla nattetid, ehuru de äro mera blottställda för upptäckt, när de stjåla om dagen; men de vilja ej äfventyra mera än ett visst straff. De gifvas, som äro rädda för att begå inbrott. De tjufvar, som tillika mörda, bilda en egen klass för sig, ett undantag. Hvarför mörda icke alla tjufvar. Männe det är af godhet?» Det ligger, tror jag, mycket sanning i dessa ord, just hvad beträffar det där, ofta omedvetna, beräklandet af hvad som följer af en viss gärning.

Och härmed är jag inne på den sidan af saken, som man velat fränkänna all betydelse i en sådan debatt som denna, nämligen de rent psykologiserande resonemangen. För min del får jag säga, att jag på ett helt annat sätt värdesätter dessa »osynliga länkar», som ingen människa kan frigöra sig ifrån, icke ens den mest förhärdade brottsling, men som undandraga sig all statistik. Det är faktorer, som man på detta område hvarken kan eller bör lämna ur räkningen.

Den man, hvars hufvud senast föll för bilan här i Sverige, var en ovanligt kallblodig rånmördare, han, som mördade det kvinnliga biträdet i ett växelkontor i närheten af Gustaf Adolfs torg och där tillägnade sig en mängd penningar. Han hade under veckor förut planlagt brottet, han hade gått och valt ut bland olika växelkontor i Stockholm det, som befanns vara lämpligast för honom, när han ville utföra sin gärning, han hade lång tid förut skaffat sig mordverktyget och satt det i förvar på ett ställe, där han lätt kunde få fatt i det, och kvällen innan brottet skedde hade han uppehållit sig i timal utanför växelkontoret och genom skyltfönstret studerat förhållandena därinne, så att han visste, hur han skulle kunna utföra förbrytelsen. Och så fullbordade han sin gärning tidigt påföljande morgon, så snart kontoret blifvit öppnadt, och medan det vanliga lifvet på gatan utanför var i full gång. Han gick till väga med en kallblodighet och en sinnesnärvaro, som måste betecknas såsom rent af förunderlig. Han rönste dock brottslingars vanliga öde — han kunde icke förutse *allt*, och så anträffades spår, omständigheterna slöto sig allt hårdare omkring honom, så hårdt, att det icke trots hans nekande fanns möjlighet för någon af de många domare, som handlade detta mål, att undgå att förklara honom skyldig. Sedermera ansåg man, att omständigheterna i detta fall vore sådana, att rättssäkerhetens upprätthållande gjorde statuerandet af ett exempel i en storstad nödvändigt, och därför fick han gå till döden.

Har nu det exemplet haft någon verkan? Ja, det kan man icke påvisa genom någon statistik. Men, mina herrar, det finnes många desperata element i en storstad, som nu Stockholm är, och det finnes många af dem, som skulle önska att komma åt

dessa värdesaker, som de kunna se framlagda innanför ett sådant där skyltfönster. Om nu någon med sådana onda afsikter står framför ett skyltfönster och ser dessa saker och tänker att komma åt dem på det enda sätt, som för honom är möjligt — genom brott — tro icke herrarna, att genom hans hjärna går den tanken: Ander försökte och fick låta sitt lif för försöket; och att den tanken också vanligen följes af en annan: *mord* får det åtminstone icke bli, då får jag hellre låta saken falla. Han vore icke människa, om han icke tänkte på det sättet, och inom de kretsarna vet man mycket väl, hvad som passerat förut i sådana fall.

Angående
dödsstraffets
upphäfvande.
(Forts.)

Men det finnes en annan sak, som i detta sammanhang kanske är af än större vikt. Det är den verkan straffets verkställighet har på samhället laglydiga medborgare, dessa, som göra sin dagliga gärning utan ett ögonblicks tanke på att begå vare sig större eller mindre förbrytelser. Det måste vara så, och det är så, att det på dessa laglydiga människor har en lugnande och tryggande inverkan, då de se, att samhället vakar, och att på en sådan ogärning följer ett straff, som för dem ter sig såsom rättvist. Det är det, som De Geer syftar på, när han säger, att det någon gång behöfs ett varnande, afskräckande exempel för att lugna oroliga sinnen, och jag är öfvertygad om, att massor af personer, som arbetade under samma förhållanden som den mördade flickan, måste känna sig betydligt tryggade, när de finga veta, att Ander dock fick sitt svåra straff.

Nu hänger naturligtvis hela denna fråga på det allra närmaste tillsammans med hvad rättsmedvetandet hos vårt folk för närvarande fordrar eller icke fordrar, och det är min tro, att rättsmedvetandet inom mycket vidsträckta delar af vårt folk fortfarande fordrar dödsstraffets bibehållande. Svenska folket kännetecknas sedan gammalt kanske mera än andra af ett omutligt rättsmedvetande, och detta blir ej tillfredsställt, om man icke ser, att i de yttersta fallen af brott det också finnes och användes ett yttersta medel att reagera mot sådana samhällsvådliga gärningar. Jag tviflar på, att det svenska rättsmedvetandet skulle känt sig tillfredsställt, om t. ex. Nordlunds fruktansvärda massmord icke följts af dödsstraff.

Man har nog från deras sida, som påyrka dödsstraffets borttagande, blicken öppen för detta, för att straffet för ett brott måste någorlunda öfverensstämma med tidens åskådning. Det är, som den förut citerade straffrättsläraren säger, ett »svårt fel af lagstiftaren att vara före sin tid, nära på lika svårt som att vara efter». Men han har den uppfattningen, att i ett sådant fall som detta lagstiftningen bör så att säga taga ledningen och på det sättet inverka på tidens åskådning. I den delen skilja sig våra meningar åt. Jag tror, att det vore ett missgrepp, om lagstiftningen sökte taga ledningen i en sådan fråga som denna,

Angående
dödsstraffets
upphäfvande.
(Forts.)

ett missgrepp, hvilket, såsom ofta händt, kanske följdes af ett bakslag, som ej vore att anse såsom lyckligt.

Det är en annan fråga, som på det här området varit föremål för debatt, och det är, huru man skall ställa sig gentemot den *abnorma* brottsligheten. Jag skall icke vidare gå in på den frågan nu, det skulle föra för långt, men jag vill nämna, att äfven om det är otvifvelaktigt, att man i dessa fall understundom har att räkna med abnorm brottslighet, så är det dock lika visst, att det i många andra af dessa fall icke finnes den ringaste tvekan om, att ej brottslingen är fullt tillräknelig och fullt normal. Endast den åskådning kan i sådana fall tala om abnorm brottslighet, som går ut ifrån, att ett brott i och för sig, framför allt ett groft brott, är tillräckligt kriterium på, att brottslingen är abnorm. Men det är en uppfattning, som jag icke kan vara med om, och som jag tror icke heller vinner något allmännare erkännande.

Jag skall icke uppehålla herrarne längre nu, men vill blott till slut framställa en fråga till benäget öfvervägande: tro herrarne verkligen, att det är tid nu för oss att borttaga dödsstraffet ur lagen? De moderna kommunikationsmedlen ha på senare tider bragt oss mycket närmare än förr de stora centra för all affärsverksamhet och all rörelse ute i Europa, och vi börja på att få känning af dessa affärscentras företeelser i såväl godt som ondt. Vi ha snart äfven hos oss att räkna med kontinentala förhållanden. Det har ju icke saknats tecken till, att dessa förbrytareligor, som vi känna från de utländska storstäderna, finna det lämpligt och lönande att förlägga sin verksamhet äfven hit upp till oss. Det är för icke länge sedan vi i tidningarna läste om de fruktausvärda illdåd, som nyligen föröfvats i Paris och dess omnejd — automobildåden. Äro vi nu säkra på, att vi i Sverige äro skyddade mot att se liknande förbrytelser upprepas här? Om så icke är förhållandet, är det då klokt att genom en lagändring afhända samhället den möjlighet, som annars skulle förefinnas att bestraffa ett dylikt dåd på det enda sätt, som verkligen skulle tillfredsställa det allmänna rättsmedvetandet här i landet?

För min del är jag lifligt öfvertygad om, att den linje, som för snart femtio år sedan anvisades af Louis De Geer, fortfarande i detta hänseende är den riktiga. Låt lagen vara som den är, men inskränk tillämpningen af dödsstraffet genom benådning, så långt det öfverhufvud taget är möjligt att göra det. Men om det någon gång inträffar ett dåd, som allvarsamt upprör samhället och sätter rättssäkerheten i fara, låt oss då ha kvar ett sista, yttersta straff, som behöfs för att lugna den allmänna, annars kränkta rättskänslan, och statuera det exempel, som behöfs för att säkerställa samhället.

På dessa grunder anser jag lagutskottets hemställan vara riktig, och ber jag att få yrka bifall till densamma.

Herr *Olsson* i Berg instämde häruti.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Jag ger den näst föregående ärade talaren fullkomligt rätt i, att staten måste anses ha rätt att använda dödsstraffet, om detta är *nödvändigt* för rättssäkerhetens upprätthållande. Den fråga, som det här gäller att besvara, är således enligt min mening denna: *är det nödvändigt för rättssäkerhetens tryggnad att afifva gröfre förbrytare?* De, som påstå, att detta är nödvändigt, åberopa härvid tre skäl: dels att dödsstraffet har en synnerligen kraftig *afskräckande* inverkan, dels att dödsstraffet innebär ett bekvämt och lämpligt sätt att bli af med notoriskt *oförbätterliga förbrytare*, och dels slutligen att dödsstraffet är outhärligt för att mot vildsinta svårare förbrytare *skydda den oförvitliga fångbetjäningen*.

Då den föregående talaren hufvudsakligen uppehållit sig vid dödsstraffets *afskräckande* inverkan, så må det tillåtas mig, att något utförligare ingå särskildt på den frågan. Talaren tycktes vilja göra gällande, att man icke i det afseendet kan draga någon som helst slutsats af statistiken. Jag vill härutinnan så till vida gifva honom rätt, att man icke får vara hastig att draga positiva slutsatser af de siffror, statistiken i detta afseende lämnar. Man får t. ex. icke af det förhållandet, att det begås flera mord i Spanien än i Norge, oakadt Spanien har dödsstraff, Norge icke, draga den slutsatsen, att dödsstraff befördrar gröfre förbrytelser och frånvaro af dödsstraff föranleder ett mindre antal sådana förbrytelser. Däremot kan man med statistikens siffror i sin hand konstatera, att dödsstraffet icke utöfvar någon afsevärd verkan i afskräckningsafseende. Professor Thyren fastslog sålunda i sitt anförande här i kammaren för tre år sedan, att statistiken icke visar, att förekomsten af dödsstraff i en strafflag medför ett färre antal gröfre brott, vare sig absolut taget eller i förhållande till de lindrigare brotten än saknaden af dödsstraff i strafflagen, vidare, att statistiken icke visar, att införande af dödsstraff i en strafflag minskar antalet gröfre brott, och slutligen att statistiken icke visar, att afskaffande af dödsstraff medför ett större antal gröfre brott.

Detta statistikens vittnesbörd bekräftas också af erfarenheten från åtskilliga speciella fall, i hvilka man kunnat göra iakttagelser angående dödsstraffets inverkan på människornas instinkter. Sålunda berättas exempelvis om en känd mördare, den s. k. Delpelle, som afrättades här i landet år 1849, att han, innan han gick till stupstocken, tillfrågades, om han någonsin sett en afrättning. »Ja», svarade han, »jag har sett tre, men det vill jag säga, att äfven om jag vetat, att jag skulle sluta mitt lif som jag nu gör, så hade det icke kunnat förmå mig att ändra sinne-lag.» Likaså vet man om den bekanta Sillbodalsprästen, som blandade gift i nattvardsvinet för sina församlingsbor, att han också varit åsyna vittne till åtminstone *en* afrättning; så har också varit fallet med många andra. Vidare är det konstateradt,

Angående
dödsstraffets
upphäfvande.
(Forts.)

Angående
dödsstraffets
upphäfvande.
(Forts.)

att det icke sällan inträffar ett flertal gröfre brott, särskildt mord, under dagarne närmast efter en afrättning just på den plats, där afrättningen skett, just under sådana omständigheter alltså, då den afskräckande effekten af afrättningen väl borde ha varit som allra kraftigast. I det afseendet vet man, att under de fem dagar, som följde närmast efter mångmördaren Troppmans afrättning i Paris, begingos i själfva Paris icke mindre än tre mord, hvilket äfven där är ovanligt mycket. I Olivecronas bok om dödsstraffet uppgifves, att det för några tiotal år sedan händt, att en person, som närvarit vid en afrättning utanför Skanstull här i Stockholm, sedan innan dagen gått till ända, själf begick ett mord. Ett dylikt exempel anfördes jämväl under diskussionen om dödsstraffet i bondeståndet på 1860-talet. En sjöman, som varit närvarande vid en afrättning, hade sålunda själf kort tid därefter öfverlevat ett mord. I dessa och dylika fall var det väl klent bestämdt med dödsstraffets afskräckande inverkan. Gentemot sådana fall, som de af mig nu anförda, har man vid två debatter om dödsstraffet i denna kammare åberopat en berättelse om den fruktan för dödsstraffet, som skulle ha funnits hos de bekanta rånmördarne Hjert och Tektor, hvilka afrättades i slutet på 1870-talet. Hjert skulle, under det han bereddes till döden, hafva meddelat fängelseprästen, att de båda brottslingarna, innan de begingo sin gärning, haft en öfverläggning sinsemellan och därvid kommit öfverens om att risken af att mörda icke var stor, eftersom dödsstraffet icke vidare tillämpades i Sverige. Och så hade han tillagt till fängsprästen: »hade vi vetat, att dödsstraffet tillämpades i Sverige, så hade vi nog aldrig begått vår gärning». Detta låter ju ganska plausibelt. Men när denna historia sista gången drogs i kammaren, var det en ledamot, som förklarade, att historien icke kunde vara sann, d. v. s. fängsprästens historia var väl sann, men mördarens var icke sann. Ty tre år innan detta hände, hade både Hjert och Tektor suttit på Långholmen för andra af dem begångna brott och det året hade en afrättning ägt rum af en mördare, som hette Karl Otto Andersson och underiättelse om denna afrättning blef på generaldirektörens befallning meddelad alla fångarna i rikets straffängelser, således också dessa båda brottslingar. Hjerts ifrågavarande berättelse för fängsprästen var sålunda en ren dikt, möjligen tillkommen i syfte att väcka medlidande och åstadkomma benådning.

Emellertid, trots det anförda, vill jag icke förneka, att det naturligtvis kan inträffa fall, då en eller annan person af utsikten till dödsstraff känner sig rubbad i sina brottsliga planer. Ty bland brottslingar liksom bland andra människor finns det naturligtvis folk af olika slag. Men för att dödsstraffet skall tänkas kunna i enstaka fall ha en sådan nyttig och afskräckande effekt, är det naturligtvis nödvändigt, att vederbörande, som reflektera angående de sannolika följderna af brottet, hafva klart för sig,

att det i utsikt ställda dödsstraffet verkligen med någon grad af sannolikhet kommer att inträffa, om brottet föröfvas. Och jag kan i det afseendet icke instämma med den föregående ärade talaren, som tyckes förmena, att denna risk för en brottsling här i landet skulle vara vidare afsevärd. Ty först och främst hoppas den, som står i begrepp att begå ett brott, att han aldrig skall blifva upptäckt, utan att han skall lyckas fullständigt komma undan rättvisans arm; redan med hänsyn härtill betyder det ju föga, hvilket straff som är stadgad i lagen. Skulle den tilltänkta brottslingen emellertid fortsätta sitt förutseende resonemang så långt, att han äfven tänker sig den eventualiteten, att han råkar fast och blir af domstol förklarad skyldig till brottet, så vet han nog, att dödsstraffet i vår strafflag endast förekommer alternativt med lifstids straffarbete, och har han riktigt reda på saken, vet han, att lifstids straffarbete ådömes, när de förmildrande omständigheterna vid brottet äro öfvervägande, och likaså när förmildrande och försvärande omständigheter väga ungefär lika. Nu är det i allmänhet så med oss människor, att vi äro mycket öfverseende och milda, när det gäller att bedöma våra egna svagheter och synder, och så är helt säkert fallet också med brottslingar. Jag är därför öfvertygad om, att, när brottslingen gör ett sådant här öfvervägande, så skall han i de allra flesta fall komma till den slutsatsen, att *hans* brott, det brott, som han står i begrepp att begå, är förenadt med så förmildrande omständigheter, att det aldrig kan komma i fråga annat, än att det blir belagdt med det mildare straffet, lifstids straffarbete. Skulle han emellertid vara en så ovanlig människa, att han anser det brott, som han tänker begå, verkligen vara förknippadt med så försvärande omständigheter, att det medför risken af dödsstraff, så vet han naturligtvis i alla händelser, att i de flesta fall, då dödsstraff ådömes, blir detta straff af nåd efterskänkt, och vederbörande får i stället aftjäna sitt straff med lifstids straffarbete. Han har kanske också reda på, att icke ens en sådan mångmördare som Per Mattias Johansson i Delsbo, som med kallt mod mördade tre personer, hvaraf två för betalning, blef afrättad, utan fick af nåd sona sina brott med lifstids straffarbete. Vid öfvervägandet af allt detta föreställer jag mig, att den tilltänkte mördaren kommer till det resultatet, att det föreligger så ofantligt liten sannolikhet för, att dödsstraff skall drabba honom, så att det praktiskt sedt icke förtjänar att tagas med i beräkningen.

På grund af hvad jag nu sagt, d. v. s. dels på grund af statistikens vittnesbörd och dels på grund af de undersökningar, man i speciella fall kunnat göra, så tror jag, att man kan våga stå för det påståendet, att dödsstraffet såsom *afskräcknings*medel i våra tider och under våra förhållanden icke förtjänar synnerligen stort afseende.

Vidare försvarar man dödsstraffet på den grund, att det ut-

Angående
dödsstraffets
upphäfvande.
(Forts.)

*Angående
dödsstraffets
upphäfvande.*

(Forts.)

gör ett lämpligt sätt för samhället att göra sig af med brottslingar, som äro notoriskt oförbätterliga. Då den näst föregående ärade talaren till stöd för sin ståndpunkt åberopade åtskilliga yttranden dels af Louis De Geer och dels af Alphonse Karr, skall jag beträffande frågan om de oförbätterliga brottslingarna inskränka mig till att med några ord redogöra för, hvad professor Thyrén under förmiddagens debatt i Första kammaren anförte. Hans tankegång var denna: Beträffande dödsstraffets användbarhet mot de oförbätterliga förbrytarne måste man intaga en af följande två ståndpunkter. Antingen måste man hålla på, att dödsstraffet endast skall komma till användning mot sådana förbrytare, hvilka äro fullt tillräkneliga, och således alldeles afstå från hvarje tanke på att tillämpa dödsstraffet, då tillräkneligheten helt eller delvis saknas. Eller också skall man hålla på, att när en notorisk oförbätterlig person begått ett mord, så skall dödsstraffet ovillkorligen komma till användning, vare sig gärningsmannens tillräknelighet är fullständig eller det fattas något i densamma. Väljer man det första alternativet, så kommer man till den svårigheten, att de brott, de mord, som äro förenade med de mest ohyggliga omständigheterna, som därför mest uppröra den allmänna meningen och för hvilka den s. k. allmänna rättskänslan afgjort kräfver dödsstraff, de äro i regel föröfvade af just sådana personer, som icke äro tillräkneliga. Således: Om man väljer det första alternativet, afstänger man sig från möjligheten att använda dödsstraffet på dem, som af den allmänna rättskänslan utpekas såsom framför andra värda att afrättas. Väljer man åter det andra alternativet d. v. s. vill man göra gällande, att det är för folket hälsosamt att genom aflifvande utsöndra sådana individer, som genom ett så svårt brott som ett mord ådagalagt sin absoluta oförmåga att icke anpassa sig efter samhällsförhållandena, sak samma om de äro tillräkneliga eller ej, ja, då kommer man i ännu skarpare strid med den allmänna uppfattningen, om hvad som är riktigt och tillåtligt vid behandlingen af de individer, som äro beröfvade sitt förstånd. Den meningen att man borde aflifva dessa för att på det bekvämaste sättet göra sig af med dem, den äro vi sannernigen icke mogna för. Den meningen kan icke i vår tid komma under allvarligt öfvervägande.

Det återstår då det tredje skälet för dödsstraffets bibehållande, d. v. s. det som grundar sig på nödvändigheten att genom dödsstraffet befria sig från sådana svårare brottslingar, hvilka, om de tillåtas lefva, bli en ständigt fara för säkerheten i fängelserna. Jag får för min del bekänna, att jag alltid haft en viss respekt för detta skäl för dödsstraffets bibehållande. Det tycks mig ligga reson däri. Det är icke rätt att offra den oförvitliga fängvårdsbetjäningens säkerhet för, att en mördare skall få lefva några år längre. Men innan man alldeles fastslår sin ståndpunkt

*Angående
dödsstraffets
upphäfvande.
(Forts.)*

med hänsyn till detta förhållande, så torde det vare skäl att göra klart för sig, om verkligen denna risk för fångvaktarna är så synnerligen stor. Är det så, att de i regel löpa stor fara för sitt lif, därför att mördarna få behålla lifvet, då bör man kanhända taga under öfvervägande, om det ej är skäl i att åtminstone för vissa fall bibehålla dödsstraffet. Är det däremot icke så, så väger detta argument icke synnerligen tungt. Jag har i det hänseendet vändt mig till fångvårdsstyrelsen och bedt om upplysning, huruvida det ofta inträffat, att straffångar och särskildt listidsfångar gjort sig skyldiga till öfvervåld mot fångvårdsbetjäningen. Jag har i anledning häraf fått en redogörelse för de fall af så svåra misshandelsbrott, att det föranledt åtal inför domstol, hvilka begåtts af fångar på straffängelserna under en tid af 29 år eller under åren 1881 till och med 1909. Af denna redogörelse framgår, att under denna tid ha vid straffängelserna af fångar begåtts 37 sådana brott, hvilket blir i medeltal något mer än ett brott per år. Men af dessa 37 fall är det endast tre misshandelsbrott, som äro begångna af listidsfångar, hvartill kommer ett begånget af en till döden dömd — det var den bekante mångmördaren Nordlund. Således har det under 29 år endast tre gånger inträffat, att listidsfångar gjort sig skyldiga till svårare misshandelsbrott. Då kan man väl säga, att risken för att dessa listidsfångar skola förgripa sig på fångbetjäningen är så försvinnande liten, att den icke förtjänar tagas med i beräkningen, i synnerhet som det icke borde vara omöjligt för fångvården att genom ytterligare försiktighetsmått ännu mera inskränka risken. För öfrigt meddelade man mig i fångvårdsstyrelsen såsom ett allmänt erfarenhetsfaktum beträffande listidsfångar, att de äro ingalunda de mest svårhandterliga eller de för fångbetjäningen farligaste bland straffångarna. Tvärtom äro de lättare att handskas med än de, som äro dömda till straffarbete visst antal år. På grund häraf tror jag man icke kan påstå, att risken för fångvårdsbetjäningen är tillräckligt stor, för att man på den grunden skall kunna yrka på dödsstraffets bibehållande.

Jag kommer sålunda till det resultatet, att de skäl, som åberopats för dödsstraffets bibehållande i vår strafflag, icke äro tillräckligt vägande, för att en sådan åtgärd skall numera kunna anses försvarlig. Då därtill kommer, att å andra sidan det väl icke kan förnekas, att starka principiella skäl tala för, att staten såvidt möjligt bör vara mild i sin strafflagstiftning, och att staten bör såvidt möjligt äfven den visa aktning för människolifvet, så synes mig, att vi nu böra taga det steget att afskaffa dödsstraffet ur vår strafflag.

Den föregående ärade talaren erinrade om den rikhaltiga litteratur, som finnes i detta ämne, och han citerade ett mycket spirituellt yttrande af Alphonse Karr. Det löd ungefär så: Jag skall gärna vara med om att upphöra med dödandet, under för-

Angående
dödsstraffets
upphäfvande.
(Forts.)

utsättning att herrar mördare äro så goda och göra början. Det låter ju bra. Men jag undrar, om, då det gäller samhällets utveckling till en högre grad af humanitet, det är riktigt att begära, att dess mest undermåliga individer skola taga initiativet. Jag undrar, om man icke med större rätt kan fordra, att den organiserade samhällsmakten härvidlag går i spetsen. Jag tror visserligen icke — det medgifver jag — att vi kunna vänta oss, att dödsstraffets afskaffande genast eller snart skall medföra, att herrar mördare följa efter, men vi kunna kanske hoppas, att ett större mått af mildhet och humanitet hos samhällsmakten småningom under tidernas lopp i någon mån skall visa sin reflex i minskad råhet och brutalitet hos alla samhällets medlemmar.

Jag ber, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Med herr Pettersson i Södertälje instämde herrar *Molin* i Dombäcksmark och *Olsson* i See.

Herr Kristensson: Herr talman, mina herrar! Jag håller fortfarande före, att det hade varit lyckligast, om vi icke ingått på någon principdebatt om denna sak, därför att, som jag nämnde, skälen för och emot äro så ofta vägda här i kammaren, att något nytt icke gärna kan framkomma. Den förste ärade talare, som här gick upp för lagutskottets betänkande, har styrkt mig i detta fall. Det enda nya, som han kom med här, var några citat från den utländska litteraturen, som voro ett femtiotal år gamla. Ty jag räknade icke med de citat ur kammarens protokoll, som han lämnade. Jag vill nu icke trötta kammaren med att läsa upp motsvarande citat från motsatta sidan; jag skall endast vidröra några af de synpunkter, som den näst föregående talaren icke berörde.

Herr Petersson i Lidingön talade om för oss, att hans mening var, att lagstiftningen borde vara med sin tid. Det var ju egentligen icke något nytt det heller, ty äfven det veta vi, att den ärade talaren har en sådan uppfattning utom i vissa undantagsfall, då han varit nog så hastig att komma fram med lagar på grund af en eller annan tillfällig folkstämning. Och här skall jag be att få komma in på en omständighet, som han tycktes anse vara idealet med dödsstraffets användning, nämligen att man bör använda benådningsinstitutet så ofta som möjligt. Men, som han sade, det finnes vissa undantagstillfällen, då man måste tillgripa dödsstraffet för att verka lugnande, och det är när folkstämningen är särskildt upprörd eller, som han sade, när brottet är så upprörande, att samhällets medlemmar kräfva, att dödsstraffet skall användas. Det innebär ju, att när våra tidningar med sina uppskakaude bilder och braskande rubriker skrämma upp sina läsare, då skall man icke tillgripa benådningsinstitutet, men

under andra förhållanden alltid. Med andra ord det skall vara en växling i statens ingripande med sin straffmakt, en växling beroende på tillfälliga stämningar. Jag undrar, om detta är en straffrättsprincip, som är förenlig med vår tid. Vi ha sett exempel på här i vårt land, att just på grund af en dylik tillfällig stämning har man frångått vanan att benåda, och man har icke bara låtit den personens lif, hvilkens brott framkallat denna stämning, utan detta fall har blifvit normerande, så att man äfven i andra fall, där det funnits förmildrande omständigheter, just på grund af denna tillfälliga stämning, låtit de andras lif falla. På grund häraf tror jag, att det icke är lämpligt att ha kvar i vår lagstiftning några lagparagrafer, som kunna vålla, att dödsstraffet tillgripes, när tidningarna framkalla en upprörd stämning i landet.

*Angående
dödsstraffets
upphäfvande.
(Forts.)*

Jag erinrar vidare om, att sådana som förhållandena nu äro, så betyder det i verkligheten icke, att de mest förhärdade brottslingarna straffas med döden och de andra få lifstids straffarbete. Vi veta, huru svårt det är för domstolarna att fullt exakt kunna bevisa saker och ting. Och hvilka är det, som slinka undan billigast? Är det de, som afgifva en öppen bekännelse? Nej, de få vanligen låta sitt lif. Men är det någon, som genom ett eller annat knep hindrar, att sanningen kommer fram i ljuset, så undgår han dödsstraff och får lifstids straffarbete. Jag tror, att man kan leta fram exempel, som bevisa detta, och äfven det synes mig vara ett skäl för att icke ha kvar denna gradering i straffet.

Den ärade talaren höll på afskräckningsteorien. Det förvånade mig ganska mycket, att han gjorde det, men äfven i det fallet har han visat, att han icke är med sin tid. Ty alla, som under debatten i Första kammaren i dag yttrade sig i denna fråga, togo afstånd från afskräckningsteorien utom herr Stendahl, som höll på den af det skälet, att det i utlandet begicks så många brott och därför borde vi ha dödsstraffet kvar här i Sverige. Den föregående talaren har så uttömmande bemött afskräckningsteorien, att jag endast vill säga det, att hvad en dödsdömd person strax före dödsstunden säger, kan väl icke vara något argument för en lagstiftande församling. Hvar och en, som har psykologisk blick, förstår väl, med tanke på det sinnestillstånd, hvori en i cell instängd dödsdömd brottsling befinner sig, att en sådan persons utsago icke kan tillmätas någon som helst afgörande betydelse för principerna i svensk straffrätt.

Det finnes endast ett skäl, som dödsstraffets anhängare hålla på med större styrka, och det är, att det är nödvändigt för att upprätthålla statens auktoritet. Men gentemot detta står det förhållandet, att i de länder, där man afskaffat dödsstraffet, är statens auktoritet icke i ringaste mån mindre än i de länder, som ännu ha dödsstraffet kvar.

Statistiken har vidare visat, att de grofva brottens antal

Angående
dödsstraffets
upphäfvande.
(Forts.)

minskas undan för undan oberoende af, om dödsstraffet är kvar eller är afskaffadt. Vi behöfva endast gå tillbaka i tiden några hundra år i vårt land, då blodet flöt i strömmar. Var därför statens auktoritet större då än nu, när dödsstraffet så sällan användes? Nej, denna auktoritet är nog beroende af andra faktorer än dödsstraffets befinthet.

Säga hvad man vill, så verkar detta straff dock förfärligt brutalt, och det är ohyggligt pinsamt för alla dem, som å ämbetets vägnar måste närvara vid afrättningar.

Herr Petersson i Lidingön framställde vidare i slutet af sitt anförande en fråga, som lydde ungefär så: tro verkligen herrarne, att det är tid att afskaffa dödsstraffet? Kommunikationerna utvecklas ju allt mer och mer, och vi kunna få en invasion af främmande förbrytare öfver oss. Men herr Petersson borde också tala om, att telegraf och telefon funnos icke vid den tidpunkt, från hvilken han hämtade sina citat, och att möjligheterna att upptäcka brottslingar ha stigit i lika hög, om icke högre, grad, än kommunikationerna utvecklats, hvarför det nu är mycket svårare för en brottsling att försvinna ute i världsvimlet än förr, Vi kunna ju t. ex. numera på ett ofantligt snabbt sätt, nämligen med telegraf, skicka ut fotografiska bilder, och det öfver hela världen.

Det beror icke så mycket på hvilket straff brottslingen kan vänta sig, om det är lifstids straffarbete eller dödsstraff, hvilket kan i någon mån verka afskräckande, utan det är nog helt andra faktorer, som äro afgörande. En brottsling tänker nog icke så mycket på hvilket straff som följer på brottet, utan han frågar sig fast mer: kan jag undgå straff öfver hufvud taget? Och det beror alltså på polisväsendets utveckling, hvilket ganska starkt betonades i medkammaren i dag, och jag tror verkligen, att vi i Sverige ha ett så väl utveckladt polisväsen, att vi nu skulle kunna ha mod att afskaffa dödsstraffet. Jag tror icke heller, att man kan i vårt land framdraga exempel från de stora staterna, där det är mera komplicerade förhållanden, som kanske göra, att de fortfarande vilja ha kvar dödsstraffet. Allt som allt kan jag icke finna, att det framförts i debatten några så vägran- de skäl, att kammaren kan hafva anledning frångå sitt 1909 fattade beslut, hvarför jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Isaksson: Herr talman, mina herrar! Jag lofvar att endast säga några få ord. Jag vill erinra dem, för hvilka bibeln är auktoritet, hvad den lär. I första Mosebok 9: 6 säger Gud, att »den, som utgjuter människoblod, hans blod skall ock af människor utgjutet varda». Och den milde frälsaren, som vi väl icke kunna beskylla för att vara brutal, säger i Getsemane, då Petrus tog till svärdet: »Stick ditt svärd tillbaka till dess rum, ty alla de, som taga till svärd, de skola, de skola, de skola förgås

med svärd». Här har han förbjudit den private personen att öfva själfhämd, på samma gång som han befallt öfverheten att straffa — och det med svärd — dem, som taga till svärd mot sina medmänniskor. Och Paulus säger: »Öfverheten bär icke svärdet förgäfves, utan är en Guds tjänare, en hämnare, till straff för den, som gör det onda.»

Angående
dödsstraffets
upphäfvande.
(Forts.)

Därför, om någon har bibeln till auktoritet och röstar för dödsstraffets afskaffande, så må han dock veta, att han röstar direkt mot Jesu uppenbara ord. Det var endast detta, jag ville i korthet påpeka.

Herr Olsson i See: Den siste ärade talaren föranledde mig att begära ordet, när han sade, att om det är någon här, som har bibeln till auktoritet, så skulle han få lof att ställa sig på deras sida, som yrka på dödsstraffets bibehållande.

För min personliga del vill också jag erkänna, att bibeln är för mig en auktoritet, och jag vill äfven tala om, att jag under den senaste tiden har icke så litet läst i gamla testamentets skrifter och forskat där och sett, huru dödsstraffet tillämpats på den tiden. Därvid och äfven efter hvad jag i öfrigt sett, huru utvecklingen gått och enligt hvad vi i korta drag få se däraf i den motion, som föranledt denna debatt, så har jag funnit, att dödsstraffet i ganska stor utsträckning förut har användts både i gamla och nya testamentets tid. Men den tiden torde icke brotten varit färre, än de för närvarande äro. Emellertid, i den mån som dödsstraffet i stort sedt allt mindre och mindre tillämpats, så ha ju också de grofva brotten blifvit allt färre och färre. Hvad beträffar den senare delen af den siste ärade talarens anförande, då han erinrade om, att vår frälsare vid Getsemane sade, att den, som tager till svärd, han *skall* med svärd förgås — ja, han upprepade det flere gånger — kan jag för min del icke alls betrakta såsom något lagbud, att vi skulle använda svärdet. Samme frälsare sade vid ett annat tillfälle: det är de gamla sagdt, öga för öga, tand för tand, men jag säger eder, stå icke det onda emot; om någon slår dig på den ena kinden, så vänd honom ock den andra till. Så talade vår frälsare, när han talade om lagen och hur lagen skulle tillämpas. Och hvad som sålunda kan gälla i det enskilda tror jag icke är utan betydelse, att staterna följa efter och tillämpa. Ty i mån som lagstiftningen tager intryck af bibeln och Kristi lära på det ena området såväl som på det andra, så tror jag att det är till välsignelse.

Hvad för öfrigt beträffar denna fråga, så har jag icke för min personliga del kunnat se den från de vidlyftiga juridiska synpunkter, som framhållits här i afton, utan jag har sett den från en rent praktisk och kristlig synpunkt. Jag inresserade mig mycket för att höra, då en ärad talare citerade en framstående statsman, Louis De Geer, som sagt, att det skulle finnas en

*Angående
dödsstraffets
upphäfvande.*
(Forts.)

rättvis grund för dödsstraffet, men hvilken denna rättvisa grund var, kunde jag icke få höra, blott att det skulle finnas en sådan. Han citerade äfven en annan framstående författare, som principiellt var emot dödsstraffets bibehållande, men som ej hade mod att yrka på dess borttagande. Men skall man taga saken från den synpunkten, då vet jag icke, när man skall kunna genomföra lämpliga och behöfliga reformer. Det måste finnas människor, som ha mod att säga ifrån hvad de anse praktiskt, nyttigt och rättvist.

Jag vidhåller hvad jag förut uttalat genom instämmande och och yrkar afslag på utskottets hemställan samt bifall till motionen.

Herr Leander: Herr talman! Jag hade icke trott, att det skulle bli någon längre debatt rörande föreliggande fråga här i afton, och jag hade icke heller tänkt yttra mig i densamma. Frågan är af så stor principiell innebörd, att hvar och en säkerligen bildat sig en mening om densamma, och man kan därför icke vänta, att någon skall ändra sin ståndpunkt i frågan på grund af diskussionen. Men när det i alla fall blifvit en debatt, skall jag be att få säga några ord. Jag skall dock fatta mig mycket kort.

Jag vill först vända mig mot afskräckningsteorien. När denna fråga förevar för tre år sedan här i kammaren, så hade jag tillfälle att framhålla, att vi fångvårdsmän, som väl ändå böra ha någon erfarenhet på området, icke alltför mycket tro på denna afskräckningsteori. När en person börjar umgås med sådana hemska planer som att taga en medmänniskas lif, så behärskas han så utslutande af de onda tankar, hämndkänsla, förvärfsbegär eller hvad det är, som drifver honom att begå brottet, att han knappast beräknar följderna af sina handlingar. Om han något tänker på, hvad som kan komma efter, så söker han intala sig, att han skall kunna dölja brottet, och om han öfver hufvud taget tänker på följderna, så, äfven om man förutsätter, att dödsstraffet blir afskaffadt, vore väl tanken på lifstids straffarbete alldeles nog för att afhålla honom från att begå sådana grymma gärningar. Det är först efter sedan brottet begåtts, som han vaknar till besinning. Och om man då frågar honom, huru han kunde göra sig skyldig till en så hemska gärning som ett mord, så säger han, att han tänkte rakt icke på hvad han gjorde eller på den olycka, han störtade sig i genom att handla på sådant sätt, som han handlat. Man får därför icke alltför mycket fästa sig vid denna afskräckningsteori, ty sannerligen människorna tänka på den saken, när de stå i begrepp att begå ett så hemska brott som ett mord.

Presidenten Petersson hänvisade till fallet Ander. Men denne visste ju, att dödsstraffet var kvar, och han begick ändå den hemska gärningen. Nu säger herr Petersson, att om en annan

människa framdeles tänker begå ett dylikt ohyggligt brott, så tänker han som så: Ander, han försökte rädda sig undan, men det lyckades icke för honom, och han fick låta sitt lif. Så tror jag icke, att han resonerar. Jag tror, han tänker som så: Ander, han var så dum, att han begick sitt brott på sådant sätt, att han blef upptäckt, men jag skall göra det på ett slugare och finare sätt, så att det icke blir upptäckt. Och så begår han i alla fall det ohyggliga brottet.

*Angående
dödsstraffets
upphäfvande.
(Forts.)*

Det är också anfördt som skäl för dödsstraffets bibehållande, att man bör ta hänsyn till fångbevakningspersonalen och dess säkerhet. Det är nu ett skäl, som man bör fästa afseende vid, men herr Pettersson i Södertälje har här redan med stöd af den statistik, han förskaffat sig, framhållit, att det icke så ofta är lifstidsfångarna, som begå våld mot fångbevakningspersonalen, utan det är i stället andra fångar. Äfven om man nu afskaffar dödsstraffet, har sålunda denna åtgärd i detta hänseende icke någon betydelse. Lifstidsfångarna uppföra sig i allmänhet mycket väl inom fängelset. De veta, att om de iakttaga ett mönstergillt uppförande, kunna de hoppas att efter en 25 års tid återvinna sin frihet, men att, därest de icke uppföra sig väl, de stänga denna utsikt för sig, och detta eggas dem att söka ställa sig fängelseordningen till efterrättelse, allt hvad de förmå. Såvidt jag känner, ha också de lifstidsfångar, som blifvit benådade under de sista 20 åren, i allmänhet uppfört sig mycket väl efter sin benådning, så att man icke haft någonting att anmärka emot dem, utan åtskilliga af dem ha sedan till och med blifvit till nytta för samhället. Då hade det väl ändå varit oklokt att hugga hufvudet af dem, när det sedan visat sig, att de icke äro några så farliga individer.

Det vore mycket mer att tillägga, men jag lofvade att vara kort. Herr Petersson i Lidingön hänvisade emellertid nu till folkmeningen. Ja, i detta fall är folkmeningen, såsom i många andra, litet besynnerlig. När nu en person begått ett mord, så uppretas genast den allmänna opinionen emot honom, och man önskar just då vid tillfället och genast efter brottets begående, att han skall bli ett hufvud kortare så fort som möjligt. Men när det gått någon månad eller så, börjar folk ömka sig och beklaga honom, och fina damer komma till fängelset och be att få lämna blommor till honom, därför att de tycka, att det är synd om honom. I detta fall få vi sålunda icke fästa oss alltför mycket vid folkmeningen eller den allmänna opinionen, utan man får se till, om det är ett verkligt behof att afrätta dessa stora brottslingar eller om det finnes möjlighet för samhället att skydda sig och skydda de fredliga innebyggarna på annat sätt, och detta låter sig ju göra genom att insparra brottslingen i fängelset.

Herr talman, alltsedan jag för omkring 12 år sedan på

Angående
dödsstraffets
upphäfvande.
(Forts.)

grund af min tjänsteplikt nödgades närvara vid en afrättning, har jag hyst den önskan, att dödsstraffet måtte försvinna ur vår strafflag, och därför skall jag be att få yrka bifall till motionen och afslag på utskottets hemställan.

Herr Igel: Herr talman, mina herrar! Jag hör visserligen till dem, som reserverat sig till förmån för motionen, men jag hade dock icke tänkt säga någonting i afton, därför att det funnits andra, som talat till försvar för motionen. Men med anledning af herr Isakssons ord till oss här kan jag icke gärna underlåta att ändå yttra ett par ord, just därför, att han framställde saken så, som om man, för den händelse man icke vore för dödsstraffet, skulle underkänna den auktoritet, som han anförde. Nu är det ju sant, att i den bok, hvilken han anförde, stå de citerade orden, men uti denna gamla bok står äfven, att dödsstraff var stadgad för äktenskapsbryterskor. Och när vi sedan komma längre fram i den, finna vi i nya testamentet, att en sådan verkligen framfördes inför Herren, som då sade: »Den, som är utan synd, han kaste första stenen.» Då gingo de ut den ene efter den andre och där blef icke någon exekution utaf.

Ja, jag tänker, att dessa den gamla tidens människor måste ha dödsstraffet, dels därför, att det var det enda sätt, på hvilket de kunde fria sig emot förbrytare, dels därför, att de väl också hade den uppfattningen, att uti straffet ingick en hämnd, som skulle drabba den brottslige. Då fanns det icke någon annan råd för dem. Men som tiden har utvecklats sig och vi ha kommit därhän, att vi i den allra största utsträckning på annat sätt kunna oskadliggöra dessa för andra människor farliga personer, så tänker jag för min del, att vi med godt samvete kunna gå ifrån denna praxis att taga en människas lif, då vi på annat sätt kunna göra henne oskadlig för andra. På grund af dessa och af många andra skäl är det, som jag kunnat vara med om att yrka på, att detta straff skulle tas bort ur strafflagen, och jag har icke utaf herr Isakssons uppträdande här i kväll och icke heller utaf några af de andra herrarne, som uppträdt här och yrkat, att man skulle taga dessa personers lif, blifvit öfvertygad, och det så mycket mindre, som jag alltid måste säga mig själf och äfven andra, att samhället som sådant ingalunda är utan skuld i dessa olyckliga människors ofärd, därför att samhället tillåter så mycket af det, som har förstört dessa personer. Herr Petersson i Lidingön erkände till och med, att förbrytarne äro flera uti sådana samhällen, där sämre förhållanden råda, där det är djup fattigdom och där det finnes många andra af dessa faktorer, som förnedra människorna. Ja, detta är något, som vi icke kunna neka till, att det så är, när det nu förhåller sig så och vi veta, att det är mycket öfrigt att önska bland oss och vi alltid måste taga en del af skulden för den ofärd, som drabbar

dessa olyckliga, på oss. Vi måste bekänna våra och vårt folks missgärningar, och då böra vi inse, att det är bäst för oss att visa åtminstone så mycket medlidande med dessa, att vi hellre sätta in dem i förvaringsanstalter än taga deras lif.

*Angående
dödsstraffets
upphäfvande.*
(Forts.)

Nu är det ju äfven så, som här framhållits, att gränssfallen äro svåra att bedöma, och jag frågar herr Isaksson, om han verkligen kan afgöra, hvilka af dessa människor, som blifvit af-rättade i de tider, som gått, haft sina sinnens fulla bruk, och hvilka icke haft det. Det torde emellertid vara svårt äfven för honom såväl som för alla öfriga. Komma vi därhän, att vi taga en människas lif, hvilken icke haft sitt fulla förstånd, utan varit abnorm eller kanske kriminaldäre, så handla vi icke rätt enligt min uppfattning och vi handla icke enligt lag. Och hellre än att vi i ett stycke öfverträda lagen, böra vi släppa det dödsstraff, som här är fråga om, och förvara brottslingarna så godt vi kunna. Säkert är, att icke förlorar samhället därpå, det skadar hvarken den ene eller den andre. Ty vi ha kommit så långt på detta område, att vi kunna i det allra väsentligaste freda fångvaktare och andra för öfverfall — det visade den statistik, herr Pettersson i Södertälje androg.

På grund af dessa förhållanden ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

I detta anförande instämde herrar *Modig, Hamrin, Andersson* i Altofta, *Eliasson, Bengtsson* i Norup, *Liljedahl, Andersson* i Stårte, *Jansson* i Edsbäcken, *Persson* i Björsholm, *Johanson* i Hvetlanda, *Andersson* i Milsmaden, *Karlson* i Västtomten, *Sjöberg* i Sköfde, *Månsson, Olofsson* i Ävik och *Sundström*.

Herr Pettersson i Lidingö villastad: Herr talman! Jag skall icke besvära kammaren många ögonblick, men måste dock säga några ord, föranledda af hvad som sagts i anledning af mitt yttrande om den afskräckande verkan, som jag anser, att dödsstraffet har.

Jag vill då säga, att jag är fullt ense med den ärade talare, som framhöll, att man icke borde fästa synnerligen stort afseende vid hvad en dödsdömd säger, då han sitter i sin cell och talar med prästen. Därför har jag icke heller i mitt yttrande berört ett enda sådant fall, utan det var herr Pettersson i Södertälje, som talade om åtskilliga sådana. Han erkände emellertid, att man under vissa förhållanden nog kan räkna med att ett tillämpadt dödsstraff har en afskräckande verkan på samhällsvådliga element. Men det var min mening att betona, och jag hoppas, att jag sade det tillräckligt tydligt, att denna inverkan dock icke är hufvudsaken, utan det afgörande för, huruvida straffet skall bibehållas eller icke, är den verkan, som det har på den stora *laglydiga* allmänheten inom samhället, och som består däri, att

*Angående
dödsstraffets
upphäfvande.*
(Forts.)

allmänheten ser, att, när så grofva brott begås, att dess eget rättsmedvetande fordrar, att det yttersta straffet tillämpas, det också blir tillämpadt. Detta kan med andra ord uttryckas så, att det afgörande är, om svenska folket i stort sedt kräfver, att detta straff bibehållas, eller det icke kräfver det. Nu har jag den uppfattningen, att de vida kretsarna af folket vilja dess bibehållande, och då varder icke dessas kraf på rättvisa tillfredsställt, med mindre för de allra svåraste brotten, dödsstraffet finnes kvar i lagen. Det är för mig den afgörande synpunkten, på hvilken jag tror mig ha lagt tillräcklig vikt och hvilken jag med dessa ord velat, gentemot ett par föregående talare, ytterligare stryka under.

Herr Räf: Jag ber att få konstatera, att herr Isakssons citat från de Paulinska skrifterna blifvit fullständigt ovederlagdt här i afton.

Herr Widén: Herr talman! Jag skall icke mycket föränga diskussionen. Efter de långa föredrag, som hållits, är det ej skäl att komma med någon längre utveckling af ämnet. Jag vill för min del endast säga, att när jag ansluter mig till utskottets majoritet, beror det helt enkelt därpå, att jag anser, att staten behöfver i sin lagstiftning ha kvar dödsstraffet såsom nödfalls-värn för extrema fall, för ytterlighetsfall. Det är, såsom en författare på detta område — det är för resten professor Winroth — yttrat, det är icke lämpligt, att staten utmönstrar dödsstraffet ur sin straffarsenal för att till äfventyrs sedan nödgas taga fram det ur museets gömmor, då det i extrema fall kan behöfva användas. Här af följer emellertid, att jag är af den meningen, att det i vår strafflag för närvarande fått en alltför omfattande användning och att det i denna lagstiftning bör inskränkas till färre fall. Men vi böra icke helt afskaffa det.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Herr Widén begärde emellertid votering, till följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 38, bifaller den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallet utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 119 ja mot 54 nej, vid hvilken utgång kammaren således med afslag å utskottets hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

§ 6.

Afgåfvos följandé nya motioner nämligen af:

herr *Lithander*, nr 304, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ett centralt ämbetsverk för sociala ärenden, socialstyrelsen;

herr *Vennersten*, nr 305, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetarskydd;

herr *Åkerman*, nr 306, likaledes i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetarskydd;

herr *Branting m. fl.*, nr 307, angående utvidgad politisk valrätt och valbarhet; samt

herr *Martin*, nr 308, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bestämmelser för användningen af kronans område å viss del af Vaxön.

Nämnda motioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 73, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkten 174 under åttonde hufvudtitteln af statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till ombyggnad m. m. af musikkonservatoriets orgel; och

från lagutskottet:

nr 74, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande ändring i förordningen den 22 april 1881 om tjuguarig häfd och lag om ändrad lydelse af 10 § i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom; samt

nr 75, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 1 och 3 §§ i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egen-

dom den 4 maj 1906, lag om utsträckt tillämpning af lagen angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne den 25 juni 1909 samt lag om utsträckt tillämpning af lagen om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne den 25 juni 1909.

§ 8.

Härefter yttrade herr talmannen: Jag ber att få meddela kammaren, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet tillkännagifvit, att han vid kammarens sammanträde nästkommande fredag kl. 3 e. m. kommer att besvara herr Palmstiernas interpellation.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 16, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande behovet af åtgärder, åsyftande att i vissa landtkommuner bereda de röstberättigade större möjlighet att delta i kommunala afgöranden m. m.;

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 49, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till nyanskaffning för krigsfartygsmateriel;

nr 50, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för zoologiska institutionen vid universitet i Uppsala;

nr 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upprättande af en ny professur vid Chalmers tekniska läroanstalt m. m.; och

nr 52, med förslag rörande aflöningsbestämmelser för de vid lagtima riksdag hos kamrarna, hos de ständiga och tillfälliga utskotten samt i Riksdagens kansli anställda tjänstemän och betjante m. m.;

lagutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 11 kap. 9, 24 och 38 §§ rättegångsbalken;

nr 42, i anledning af väckt motion i fråga om afdraget för konkurskostnad vid fördelning af köpeskillingen för exekutivt försåld fastighet, hvarur egnahemslån skall gäldas;

nr 43, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag

till lag om ändrad lydelse af 14 kap. 33, 34 och 46 §§ strafflagen; och

nr 44, i anledning af väckta motioner om dels utvidgad tillämpning af lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfa fast egendom m. m., dels ock ändrad lydelse af 24 § i lagen om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne;

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning af inom båda kamrarna väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående anordnande af en planmässigt bedrifven effektiv nykterhetsundervisning; samt

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående afskaffande af de personliga afgifterna till stat och kommun.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Odqvist</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 25 april,				
» <i>Sandin</i>	» 4 » » »	26 »			
» <i>Söderberg</i> i Hobbörn	» 4 » » »	26 »			
» <i>Hansson</i> i Solberga...	» 4 » » »	27 »			
» <i>Carlson</i> i Falun	» 3 » » »	25 »			
» <i>Waldén</i>	» 5 » » »	27 »			
» <i>Andersson</i> i Raklösen	» 2 » » »	27 »	och		
» <i>Linders</i>	» 6 » » »	26 »			

Härpå åtskildes kammarens ledamöter kl. 11,37 e. m.

In fidem

Per Cronvall.